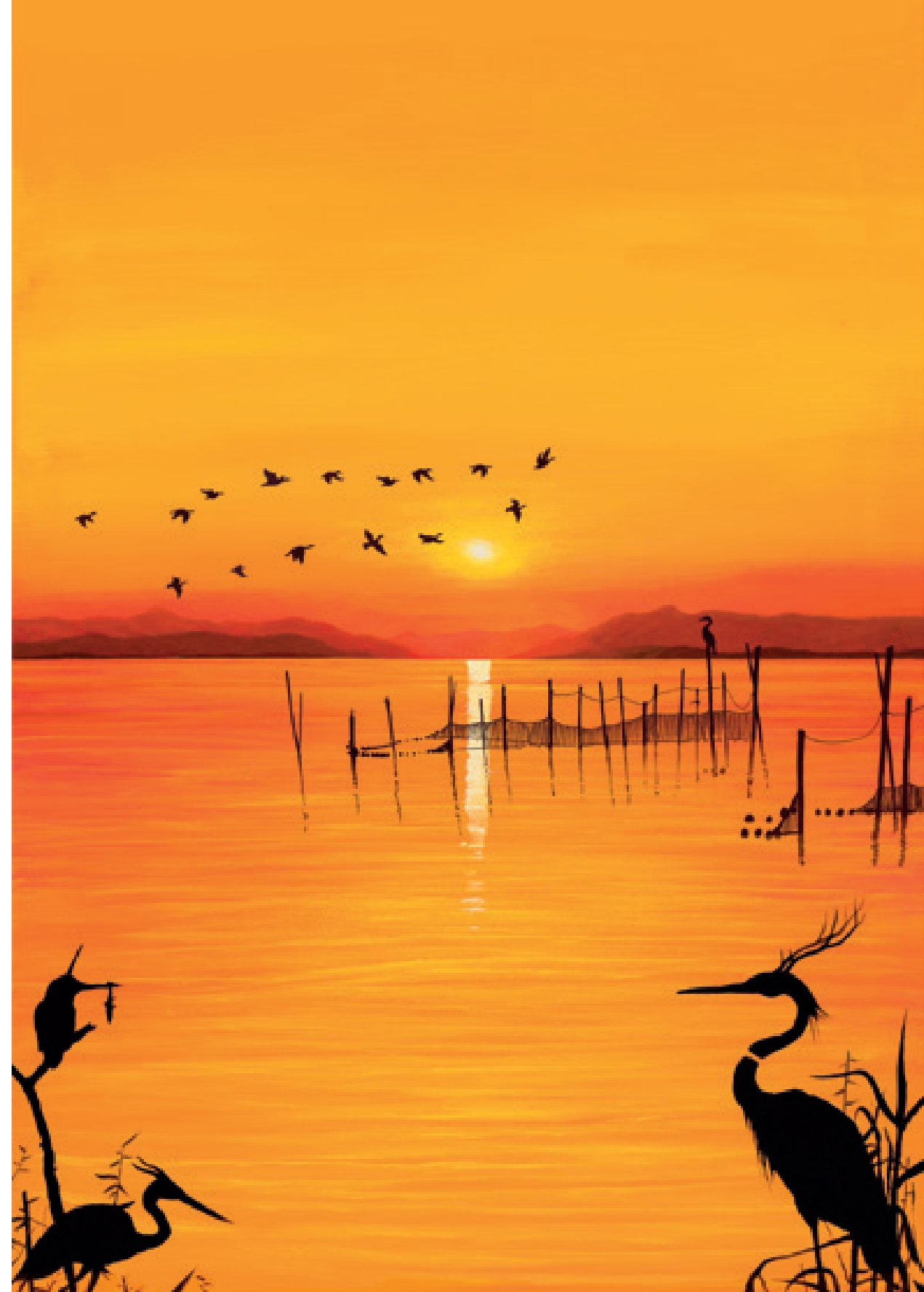

RONDALLA *del FANG*

Dulk

*Centre del Carme
Cultura Contemporània
València 2021*

VAL.

17 Rondalla del fang
Mar Benegas

33 EXPOSICIÓ

73 Naturalesa i individu.
La força del simbòlic
Juan Peiró

75 L'Albufera on visc
Vidal Valle

77 Enfangats per l'Albufera
Pablo Vera

83 Tan lliure, tan viu,
tan salvatge com l'Art
Andrew Hosner

85 Conservarem només
el que estimem
Tre' Packard

115 Biografia

CAS.

27 Rondalla del fang
Mar Benegas

33 EXPOSICIÓN

99 Naturaleza e individuo.
La fuerza de lo simbólico
Juan Peiró

101 La Albufera en la que vivo
Vidal Valle

105 Enfangados por la Albufera
Pablo Vera

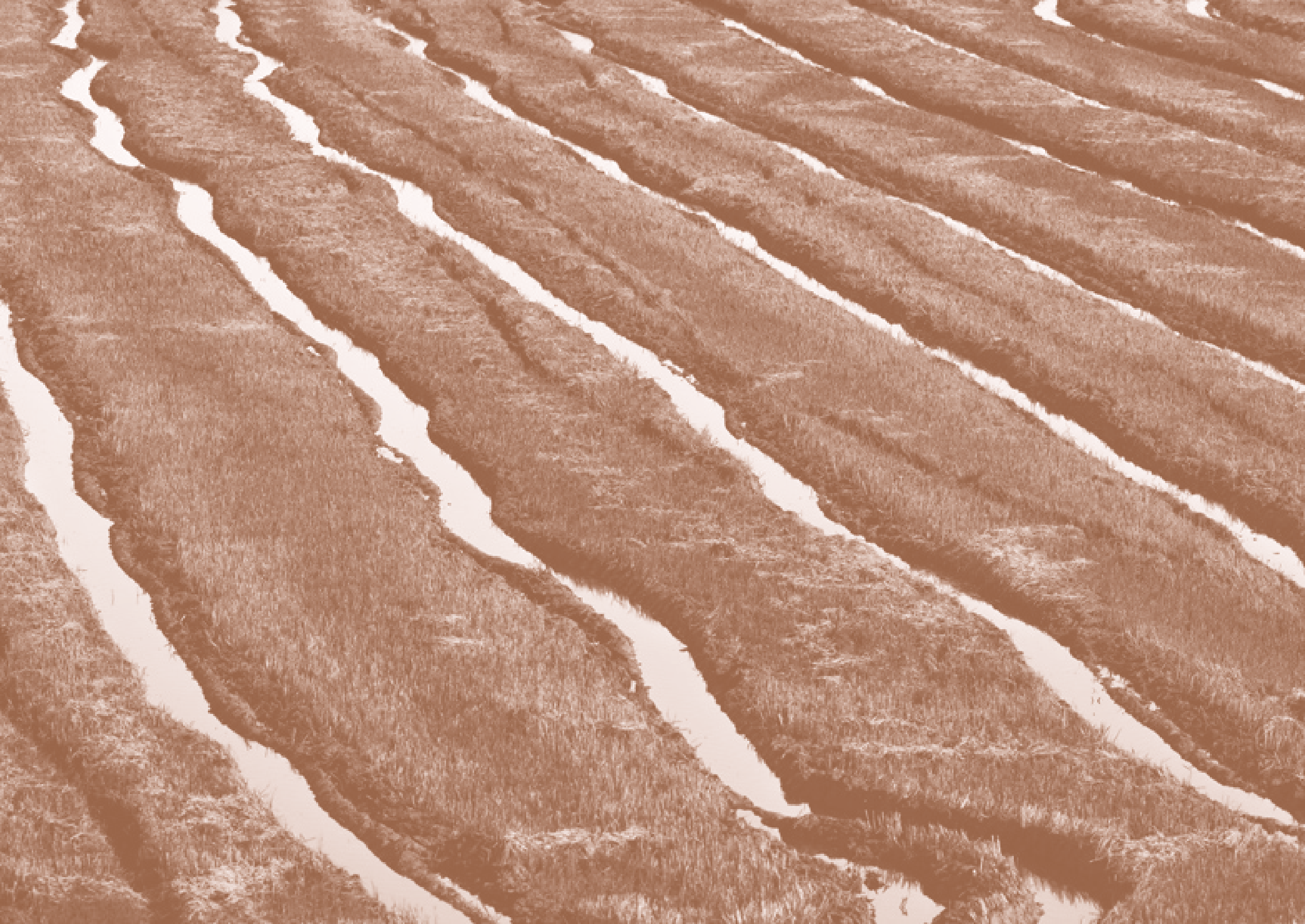
111 Tan libre, tan vivo,
tan salvaje como el Arte
Andrew Hosner

113 Conservaremos solo
lo que amamos
Tre' Packard

115 Biografía

ENG.

123 Translations

Recompte d'aus amb Pablo Vera desde el mirador del
vedat de caça a Sueca (Fotografia: Jesús Amable Gil)

Aigua i fang (Fotografia: Antonio Segura)

Gall de canyar a primera hora del matí (Fotografia:
Antonio Segura)

Picaports volant (Fotografia: Jesús Amable Gil)

Agró blanc sobre els camps d'arròs (Fotografia:
Antonio Segura)

Dia de recerca amb Fran Picazo a l'Albufera
(Fotografia: Youri Cancell)

Barques al canal del Palmar (Fotografia: Jesús Amable Gil)

Camps d'arròs (Fotografia: Jesús Amable Gil)

Recompte d'aus amb Pablo Vera (Fotografia: Jesús Amable Gil)

Flamenc comú al centre d'interpretació «Racó de L'Olla» (Fotografia: Antonio Segura)

Plantes d'arròs (Fotografia: Jesús Amable Gil)

RONDALLA *del* FANG

17

Mar Benegas

Hi hagué un temps en què l'Aigua, filla de l'Hivern i germana transparent de la Neu, no podia barrejar-se amb res. Igual per a l'oli que per a la sang o per a la pols i la cendra.

Hi hagué un temps en què la Terra, filla de la Primavera i germana fosca de les Arrels, no podia donar vida. Igual per a la terra que per al plàstic, l'acer o els diamants.

Hi hagué un temps en què l'Aigua i la Terra s'estimaven sense tocar-se. I els torrents bramaven amb fúria intentant fregar la terra que els sostenia. I la pluja colpejava la sequedat de l'arena del desert. I la terra es deixava obrir com una poma desitjant que la frescor de l'aigua la fecundara. Però res no era prou.

Hi hagué un temps en què els colors no sabien barrejar-se. El taronja, el roig, el blau i l'ocre: no sabien estar junts. I tot era pàllid, o gris, o blanc i negre. No véiem l'arc iris al cel. L'aigua no era verda i blava i quasi transparent. Ni el cel sabia fer-se de dia o de nit. Res no sabia canviar de color ni la terra donava els seus fruits. Per això no hi havia pardals ni els seus plomatges esclatant, perquè no hi havia colors.

Hi hagué un temps en què el Vent va compadir-se d'aquest amor impossible i va voler demanar pietat a les mares de tot allò que naix. Per a parlar amb elles i suplicar pels enamorats, va crear aus i pardals, que van solcar el cel i van cantar l'amor d'aquells condemnats a no tocar-se mai.

La Mare Hivern, commoguda, es va llevar el seu vestit blanc i va deixar que el Vent li despentinara la

llarga cabellera de rosada. Des de dalt de la muntanya més alta besà totes les gotes d'aigua. Els rius, els llacs i els núvols es van deixar acariciar.

La Mare Primavera, commoguda, es va retirar les roques i els terrossos que li cobrien el cos. I va deixar que el Vent i tots els pardals entonaren aquella cançó. Després, va posar les mans sobre la pols elemental que tot ho cobria i la terra va tremolar. Les serralades i els terratrémols es van deixar acariciar. Aleshores, el Vent i tots els seus apòstols van volar pel món amb la bona nova: Aigua i Terra podrien barrejar-se i estimar-se sense vergonya ni por. I una pluja fina va començar a caure del cel. I cada gota d'aigua, beneïda per la compassió, travessà per fi la terra.

I d'aquell amor infinit, d'aquell bes primordial, va nèixer el Fang i ho va embrutar tot de vida. I tot es va omplir de color i els colors van nèixer i es van barrejar. Els rojos i els taronges van ocupar el seu lloc. I el plomatge va esclatar, finalment, en mil colors. I els becs van ser rojos, o negres, o verds. Aigua i Terra es van barrejar i van nèixer també els tons aquàtics del verd i els tons de l'arbratge i les branques i les fulles i els nius. El cel va saber ser nit i dia i batejar cada temps amb els seus colors.

I la Mare Primavera anomenà primavera a allò que succeïa sota el seu mantell. I la Mare Hivern va anomenar hivern a tot allò que es va adormir amb la música del seu fred.

D'aquell Fang acabat de nèixer van sorgir les estacions i els boscos i tots els peixos silenciosos. I els rius es van omplir de vida. I els mars, de llàgrimes.

I van créixer les arrels cap avall, amb la força d'aquella passió incontrolable.

Del Fang també van nèixer les cases dels pardals, els arbres i les plantes, les flors i el pol·len, les branques i les fulles, les canyes i les algues, els arrossars. I els arbres es van omplir de primavera i després vingué l'estiu amb els seus fruits i els seus vermellons i els seus rojos encesos. Així va ser recer i aliment per als fills del Vent.

I així van nèixer els peixos i les granotes, les anguiles, els parots i els cucs: les aigües de vida nova. Així va ser recer i aliment per als fills del Vent.

I els pardals i les aus van continuar cantant. Van cantar a l'amor i a la llum de les estacions. I van volar, fugint del fred i la rosada, a la tebiesa eterna de la primavera. Viatjaven, esgotats, durant llargues jornades omplint el blau dels seus colors nous.

Hi hagué un temps en què, per fi, Aigua i Terra van poder estimar-se. I va ser gràcies al Vent i als seus fills. Aigua i Terra mai no van oblidar allò que el Vent i els seus fills havien fet pel seu amor, i van decidir oferir-los un regal: un lloc on reposar les seues ales cansades i les seues potes llargues en els seus llargs viatges.

Amb gran esforç la terra es va obrir, deixant-hi alguns buits i forats. Després va arribar l'aigua i tot ho va cobrir, per això va voler nèixer el samaruc, per a poder contemplar tota aquella bellesa.

Així va ser com el Fang va construir un palau per als emperadors del crepuscle.

— Ací podran descansar els teus fills — li van dir al Vent.

I albuferes i llacunes, llacs i aiguamolls, marjals i rius es van omplir d'agrons. I el blavet es posà sobre una branca. I el flamenc va dormir el seu somni rosat mentre la camallonga recitava l'Odissea sobre el seu llom. I la polla blava va acatar l'ordre limícola i besà cada dia el fang amb el bec roig. I la garsa i el corriol van parlotejar incansables. I la puput va construir la seua catedral de guano. I l'ànec es va vestir amb el seu vestit verd per a espantar a la por. I cada cant i cada color quedà en el seu lloc i tot va succeir en el seu moment.

I van obrir les seues ales i els seus becs. I la lluna i el sol van escoltar la seua música.

Els missatgers de la Terra i l'Aigua, els fills del Vent, van poder descansar dels seus viatges. I van contar els mil romanços i històries que coneixien; van repetir, sense descans, la Cançó del Fang.

Però algunes cançons són massa lliures i el botxí va amenaçar: volia destruir tanta bellesa. Ell, ciclop groc, amb el seu ull de plàstic sempre obert, begué el suc de la mort. En la seua boca de nitrat va sonar l'esgarip de l'abocador. Va ser així que intentà omplir-ho tot.

Aleshores, el vol dels fills del Vent es va detindre. No podien moure's i solcar el cel. El seu món era un vèrtex d'oli; un casquet de plom; un laberint inhòspit d'acer, vidres asfixiats i aigües inertes que dansaven.

Així va créixer aquella gàbia invisible. Una soga trenada d'hams i xarxes, un passadís elèctric de fem en descomposició. Així va ser com va créixer el forat enmig del no-res per on s'escapa, irremeiable, l'amor infinit de l'aigua i la seua música.

D'això xarren les aus més velles, mentre contenen i canten, i lligen els llibres antics buscant com conjurar les mares de totes les coses. Diuen que no permetran que aquest botxí faça desaparéixer la Cançó del Fang que va portar la vida.

I just aquesta vesprada, amb el sol vessant sobre l'aigua, el Vent espantarà el seu últim vol. Tornaran a obrir les ales en un últim viatge. Buscaran la mare de la Nit i de la Tardor, travessaran la lluna per a contar-ho a qui vulga escoltar-les.

Perquè la seua música és més poderosa que el ceptre groc del seu botxí.

Hubo un tiempo en que el Agua, hija del Invierno y hermana transparente de la Nieve, no podía mezclarse con nada. Igual para el aceite que para la sangre o para el polvo y la ceniza.

Hubo un tiempo en que la Tierra, hija de la Primavera y hermana oscura de las Raíces, no podía dar vida. Igual para la tierra que para el plástico, el acero o los diamantes.

Hubo un tiempo en que el Agua y la Tierra se amaban sin tocarse. Y los torrentes rugían con furia intentando rozar la tierra que los sostenía. Y la lluvia golpeaba la sequedad de la arena del desierto. Y la tierra se dejaba abrir como una manzana deseando que el frescor del agua la fecundase. Pero nada era suficiente.

Hubo un tiempo que los colores no sabían mezclarse. El naranja, el rojo, el azul y el ocre: no sabían estar juntos. Y todo era pálido, o gris, o blanco y negro. No existía el arcoiris en el cielo. El agua no era verde y azul y casi transparente. Ni el cielo sabía hacerse de día y hacerse de noche. Nada sabía cambiar de color ni la tierra daba sus frutos. Por eso no existían las aves ni sus plumajes estallando, porque no existían los colores.

Hubo un tiempo en que el Viento se apiadó de ese amor imposible y quiso pedir piedad a las madres de todo lo que nace. Para hablar con ellas y suplicar por los enamorados creó a pájaros y aves, que surcaron los cielos y cantaron el amor de aquellos condenados a nunca tocarse.

La Madre Invierno, conmovida, se quitó su vestido blanco y dejó que el Viento despeinase su larga cabellera de escarcha. Desde arriba del monte más alto besó todas las gotas de agua. Los ríos, los lagos y las nubes se dejaron acariciar.

La Madre Primavera, conmovida, se quitó las rocas y los terrones que cubrían su cuerpo. Y dejó que el Viento y todos los pájaros trinaran aquella canción. Después, posó sus manos sobre el polvo elemental que todo lo cubría y la tierra tembló. Las cordilleras y los terremotos se dejaron acariciar. Entonces, el Viento y todos sus apóstoles, volaron por el mundo con la buena nueva: Agua y Tierra podrían mezclarse y amarse sin vergüenza ni miedo. Y una lluvia fina comenzó a caer del cielo. Y cada gota de agua, bendecida por la compasión, atravesó por fin la tierra.

Y de aquel amor infinito, de aquel beso primordial, nació el Barro y lo ensució todo de vida. Y todo se llenó de color y los colores nacieron y se mezclaron. Los rojos y los naranjas ocuparon su lugar. Y el plumaje estalló, por fin, en mil colores. Y los picos fueron rojos, o negros, o verdes. Agua y Tierra se mezclaron y nacieron también los tonos acuáticos del verde y los tonos del follaje y las ramas y las hojas y los nidos. El cielo supo ser noche y ser día y bautizar cada tiempo con sus colores.

Y la Madre Primavera llamó primavera a lo que sucedía bajo su manto. Y la Madre Invierno llamó invierno a todo lo que se durmió con la música de su frío.

De aquel Barro recién nacido surgieron las estaciones y los bosques y todos los peces silenciosos.

Y los ríos se llenaron de vida. Y los mares, de lágrimas. Y crecieron las raíces hacia abajo, con la fuerza de aquella pasión incontrolable.

Del Barro también nacieron las casas de los pájaros, los árboles y las plantas, las flores y el polen, las ramas y las hojas, las cañas y las algas, los arrozales. Y los árboles se llenaron de primavera y tras ella el verano con sus frutos y sus bermellones y sus rojos encendidos. Así fue cobijo y alimento para los hijos del Viento.

Y así nacieron los peces y las ranas, las anguilas, las libélulas y las lombrices: las aguas de vida nueva. Así fue cobijo y alimento para los hijos del Viento.

Y las aves y pájaros siguieron cantando. Cantaron al amor y a la luz de las estaciones. Y volaron, huyendo del frío y la escarcha, a la tibieza eterna de la primavera. Viajaban, agotados, durante largas jornadas llenando el azul de sus colores nuevos.

Hubo un tiempo en que, por fin, Agua y Tierra pudieron amarse. Y fue gracias al Viento y a sus hijos. Agua y Tierra nunca olvidaron lo que el Viento y sus hijos habían hecho por su amor y decidieron ofrecerles un regalo: un lugar donde reposar sus cansadas alas y sus zancudas patas en sus largos viajes.

Con gran esfuerzo la tierra se abrió, dejando algunos huecos y agujeros. Después llegó el agua y todo lo cubrió, por eso quiso nacer el samaruc, para poder contemplar toda esa hermosura.

Así fue como el Barro construyó un palacio para los emperadores del crepúsculo.

— Aquí podrán descansar tus hijos — le dijeron al Viento.

Y albuferas y lagunas, lagos y humedales, marjales y ríos se llenaron de garcetas. Y el martín pescador se posó sobre una rama. Y el flamenco durmió su sueño rosado mientras la cigüeñuela recitaba la Odisea sobre su lomo. Y el calamón acató la orden limícola y besó cada día el barro con su pico rojo. Y la garza y el chorlito parlotearon incansables. Y la abubilla construyó su catedral de guano. Y el pato se vistió con su traje verde para espantar al miedo. Y cada canto y cada color. quedó en su lugar y todo sucedió en su momento.

Y abrieron sus alas y sus picos. Y la luna y el sol escucharon su música.

Los mensajeros de la Tierra y el Agua, los hijos del Viento, pudieron descansar de sus viajes. Y contaron los mil romances e historias que conocían, repitieron, sin descanso, la Canción del Barro.

Pero algunas canciones son demasiado libres y el verdugo amenazó: quería destruir tanta belleza. Él, cíclope amarillo, con su ojo de plástico siempre abierto, bebió el jugo de la muerte. En su boca de nitrato sonó el graznar del vertedero. Fue así que intentó llenarlo todo.

Entonces, el vuelo de los hijos del Viento se detuvo. No podían moverse y surcar los cielos. Su mundo era un vértice de aceite, un casquillo de plomo, un laberinto inhóspito de acero, vidrios asfixiados y aguas inertes que danzaban.

Así creció aquella jaula invisible. Una soga trenzada de anzuelos y redes, un pasadizo eléctrico de basura en descomposición. Así fue como creció el agujero en medio de la nada por el que se escapa, irremediable, el amor infinito del agua y su música.

De eso charlan las aves más viejas, mientras cuentan y cantan, y leen los libros antiguos buscando cómo conjurar a las madres de todas las cosas. Dicen que no permitirán que ese verdugo termine con la Canción del Barro que trajo la vida.

Y justo esta tarde, con el sol derramándose sobre el agua, el Viento empujará su último vuelo. Volverán a abrir las alas en un último viaje. Buscarán a la madre de la Noche y del Otoño, atravesarán la luna para contar a quien quiera escucharlos.

Porque su música es más poderosa que el cetro amarillo de su verdugo.

RONDALLA *del FANG*

Exposició

Corriol Capnegre
(*Charadrius alexandrinus*)

Gall de canyar
(*Porphyrio porphyrio*)

Samaruc
(Valencia hispanica)

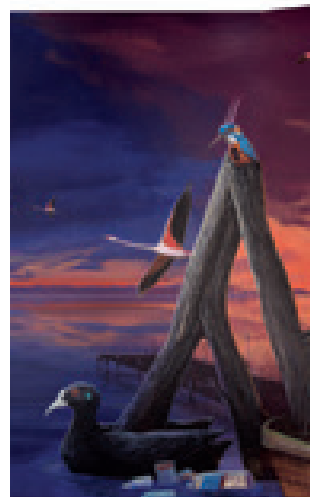

Samaruc
(Valencia hispanica)

Aigua i Terra es van mesclar, va nàixer el Fang
i ho va embrutar tot de vida

Va arribar l'aigua i tot ho va cobrir

1. Schiller, Friedrich. Cartas sobre la educación estética del hombre. Barcelona, Anthropos, 1990. P-241.

NATURALESA i INDIVIDU. *La FORÇA del SIMBÒLIC*

73

VAL.

Juan Peiró

El concepte de Naturalesa ha sigut central al llarg de la història de la humanitat. Com no podia ser d'una altra manera, aquest concepte s'ha mantingut en estret diàleg amb el de naturalesa humana. Poques relacions han sigut tan debatudes, conflictives, i fins i tot destructives, com les de l'ésser humà amb la Naturalesa. Precisament sobre aquest eix/remolí gira la singular cosmografia que ha desenvolupat Dulk al llarg de la seua intensa trajectòria artística. Em sembla especialment pertinent portar a collació les tres naturaleses diferents que Schiller ens atribueix: sensibilitat, raó i joc («l'home només juga quan és home en el ple sentit de la paraula, i només és plenament home quan juga»¹). Dulk ha sabut jugar (jugar amb) la seua passió per la Naturalesa amb la seua visió crítica de la preocupant situació global del futur a què estem abocats.

De cap a cap de les seues obres murals, dels seus quadres, dibuixos, serigrafies i escultures, s'hi fa patent aquesta dialèctica entre totalitat i individualitat, entre la generositat atàvica de la Naturalesa creadora i l'egoisme exacerbant de l'home contemporani predador. Ara bé, el compromís crític que sens dubte anima el seu treball no nega la capacitat que tenim per a revertir aquest dolorós procés d'anihilació. Dulk és plenament conscient del poder simbòlic que conté l'art; segurament, una de les manifestacions humanes de més importància i abast. Deia Cassirer que l'ésser humà és un «animal simbòlic». Si el joc podria connectar-se amb la sensibilitat, el mateix podria dir-se del símbol respecte a la raó. Els símbols comprenen una qualitat intemporal i universal..., ambiciós camí que l'artista només pot recórrer des de la seua individualitat més profunda.

El projecte *Rondalla del fang* inclou múltiples elements característics de la seua poètica (acció creativa), perfectament

destil·lats en el mateix títol. *Rondalla* és un conjunt musical de corda i també una breu narració popular de tradició oral i arrel mítica. El fang és la fusió de dos elements fundacionals: la terra i l'aigua, que remetent al fet mateix de la creació en la nostra cultura judeocristiana... Però també *rondalla* i *fang* apunten, assenyalen i encerten en dues senyals d'identitat de la cultura valenciana que podríem particularitzar en la figura d'Enric Valor i en el paratge natural de l'Albufera. Matèria i cultura, Naturalesa i humanitat, Música i escriptura i pintura i instal·lació, artista i espectador..., tot conflueix activament en aquest lapse particular d'un dia que s'estén a través d'un conjunt de poderoses imatges simbòliques. Aquest espai envoltant que podem visitar/gaudir ací i ara ens convida a reflexionar sobre els nostres orígens. Deia Gabriel Celaya en *La poesía es una arma cargada de futuro* «maldigo la poesía de quien no toma partido hasta mancharse». Dulk, el seu treball, es taca de colors vibrants; autèntic corrent d'energia que ens impulsa a prendre consciència i a actuar en conseqüència.

Juan Bautista Peiró
Universitat Politècnica de València

L'ALBUFERA on VISC

Vidal Valle

Visc al centre del Parc Natural de l'Albufera de València, vora el mar Mediterrani, en una antiga trilladora, en un lloc com no hi ha un altre al món; ple de vida, d'història, de silenci, de boniques postes de sol i d'aus, però sobretot de tranquil·litat.

Visc en un espai on cada dia puc gaudir d'una alba i un capvespre diferents, plens de colors rojos, grocs i taronges; on el vent porta a la vesprada la «remaor» de la mar, que és com anomenen els agricultors en valencià el soroll que fan les ones en arribar a la platja.

Visc en un paradís, en un enclavament únic ple de pardals, on és fàcil veure grans esbarts d'ànecs, de garses i de flamencs; on es pot eixir a passejar amb barca i veure els blavets volar a penes uns centímetres per damunt de l'aigua, les òlibes i els mussols banyuts eixir a caçar a les nits i les arpelles als matins.

Visc en un lloc i en un moment en què el temps passa a poc a poc, en què les presses i l'estrés se'n van amb la brisa de la vesprada i en què gaudir d'un breu moment de pau és tan fàcil com ho era jugar quan érem xiquets.

Visc en una casa que deixa sorpresos tots els que venen a visitar-nos, siguen nacionals o estrangers, un lloc ple de records de vides viscudes, que permet a tots gaudir d'una cosa diferent i real.

Visc en una Albufera plena d'il·lusions, plena de projectes, amb milions de possibilitats i d'opcions; amb un futur espectacular si algú li presta l'atenció que mereix, si algú li ofereix opcions i li dona oportunitats per a poder ser ella mateixa. Només això.

Però també visc en una Albufera plena de discussions, de punts de vista contraris i enfrontats, amb posicions enquistades en velles picabaralles de fa dècades, en poques ganes d'entendre les posicions que no siguen les pròpies i en problemes que sembla que no es poden solucionar.

Visc en un parc ple de collectius incapaços d'arribar a qualsevol acord global que no tinga sempre beneficis propis; incapaços tots d'adoptar un objectiu comú que tinga un resultat bo per a tots.

Visc en un entorn natural que continua rebent abocaments impropis d'un moment, d'una societat i d'un segle com en els que vivim, i que el dessagnen i el fereixen des del més profund de la seua naturalesa, cremant-lo a més per dins cada any per a superar la temporada de l'arròs i la palla que genera.

Visc en un parc natural on la caça és encara una activitat principal i està descontrolada, desenvolupada per un collectiu anacrònic que no assumeix la vertadera naturalesa de per què va ser creat i com és el seu futur.

Visc en un aiguamoll que, literalment, es mor de set, al qual arriba menys d'una cinquena part de l'aigua que li arribava fa només cinquanta anys, i en el qual el seu principal valor, l'aigua, es perd pel camí i ningú sembla tindre clara constància de les conseqüències que tindrà això en el curt i el mitjà termini.

Però m'agradaria viure en un lloc que tots remàrem en la mateixa direcció amb un objectiu únic, que estiguera per damunt d'interessos individuals, subjectius, partidistes o beneficiosos per a un sol collectiu; on el llac, i tota la vida natural que hi viu, fora la primera preocupació i l'única variable a tindre en compte.

Un lloc del qual tots ens sentírem orgullosos i que tinguera un futur clar de millora, amb objectius decidits entre tots, secundats per tots; amb metes i objectius curts, concrets, consensuats i assequibles.

Somie viure en una Albufera on l'aigua torne a ser transparent, on l'agricultura i la naturalesa puguen conviure en harmonia i sense perjudicar-se entre si. Un llac on tornen a veure's llobarros, orades, àguiles pescadores i totes les aus que van deixar de vindre per la poca qualitat de l'aigua que tenim.

M'agradaria viure en un lloc on els ullals, o brolladors naturals, tornen a portar aigua neta dels aquífers i tornen a viure gambetes i samarucs; això seria una clara mostra de la seua bona salut.

M'agradaria viure en una Albufera sana.

M'encantaria veure-la com era abans, plena de vida, poder gaudir-la i ensenyar-la a les meues filles.

Vidal Valle Pechuan
Fotògraf

ENFANGATS per l'ALBUFERA

VAL.

Pablo Vera

Les primeres llums del sol apunten amb força, imparables, per l'horitzó. A la fi de maig, la mar de davant de València, Sueca i Cullera, l'Albufera marina, es mostra calmada, inundada a poc a poc de tons ataronjats i daurats. Centenars de gavines es desperten bressolades per l'onatge i, després d'aviar-se delicadament el blanc i argentat plomatge, acudeixen cap a les platges i marjals. Comença un nou dia.

Mentre sobrevolen la platja, els xicotets corriols camanegres corren nerviosos per l'arena, buscant bestioles entre les restes depositades per l'onatge. Immòbils, pendents del més mínim moviment en la sorra que indique la presència d'un invertebrat per a arrancar una fugaç carrera i donar-los captura. Vigilant atents aquestes gavines, no perden de vista els passejants que, amb els gossos solts, poden trepitjar-los el niu.

Des de l'aire, darrere de les dunes, apareix el bosc litoral. Una mar verda de copes d'arbres ressona amb el concert que de bon matí regala l'orquestra formada per totestius, busqueretes, tórtors, ferrerets, caragolets, verderols, papamosques, cadernerres i gafarrons. Un ampli repertori de cants, refiledes i piuladisses que, al costat de l'udol dels mussols banyuts, dona bona mostra de la diversitat d'aquest bosc. Un dels pocs que es van salvar de la predació del litoral que fa més de cinquanta anys va deixar la nostra costa plena d'urbanitzacions, espigons, ports esportius i passejos marítims. Tots volen i canten sense ser conscients que van ser els mateixos valencians els qui van reclamar en el seu moment que no podia haver-hi res més valuós per a la societat que l'Albufera mantenint el seu bosc, la seua naturalesa salvatge. *El Saler per al poble.*

Una cridadissa estrident recupera l'atenció de les gavines. Allí baix, en unes illes xicotetes, on han establert la seua colònia,

al costat d'altres gavines i xatracs. El Racó de l'Olla. Amb un suau balanceig de cos, es deixen caure elegantment i aterren. Els xatracs mascles, nerviosos, ofereixen sense descans sardines i aladroc a les femelles, en un festeig en què elles valoren si seran bons pares. Experts pescadors, de potes curtes i becs llargs, vestits amb el seu immaculat plomatge. Amb la gradual degradació de la mar de l'Albufera, a la qual ningú para atenció, cada vegada són menys els xatracs que queden reproduint-se ací. El silenci que augmenta cada any amb el seu abandó és ja eixordador.

Al fons, un bullici rosat capta tota la curiositat de les gavines. Centenars de flamencs han deixat de remoure el fang filtrant fauna microscòpica. Comencen a caminar en grup, nerviosos. Amb les seues llargues potes i coll interminable, miren en totes direccions, alarmats per una ombra que els amenaça. Fins i tot en aquest moment de tensió, no perden ni una miqueta d'aquella elegància que els fa ser una de les aus més emblemàtiques.

Aquella ombra pren cos. Una arpella patrulla la reserva buscant algun pardal despistat que pugui portar com a desdijuni als seus pollets, que reclamen incansables. Fugaçment, veu un xarxet marbrenc amagant-se al costat de les seues cries entre el canyís. Amençat d'extinció, el xarxet marbrenc és conscient que tota protecció de la seua llocada és poca, la supervivència de l'espècie està en joc cada segon. La rapinyaire, des de l'aire, encara percep que aquesta colònia de cria d'ocells marins va ser a penes fa trenta anys un hipòdrom.

Les gavines decideixen alçar el vol cap a l'arrossar, on obtenen aliment per a les seues cries. Els camps acaben d'inundar-se per al cultiu i són molts els pardals que s'arremolinen en els camps. Cal aprofitar-se'n. Molts han retardat el seu cicle de reproducció esperant que els arrossars pogueren oferir-los aliment: garses reials pescant, agrons remonent el fang amb les seues potes i perseguint crancs, sirlots picotejant a la recerca de larves de libèl·lula.

Mentre les gavines contemplen l'escena, atentes per a robar el menjar d'algunes d'aquestes aus, les camallongues comencen a volar sobre els seus caps, histèriques. Defensen els seus nius, molestant fins a la desesperació amb la seua irritant veu d'alarma i els seus rojos ulls enfurits. Després d'uns minuts, les gavines no aguanten més l'estridència d'aquests xiscles i els vols rasants de

les camallongues, i decideixen canviar de lloc. Baix, en un canal, deixen una anguila rosegant les restes d'una bossa de plàstic, mentre una garsa reial alça el vol, majestuosa, amb una corda verda en el bec, que, com si fora una fulla de canyís, s'emporta per a donar més consistència al seu niu.

Unes llacunes envoltades de canyís i boves apareixen a la llunyania, destacant entre el paisatge verd de l'arrossar. A mesura que s'acosten, prenen nitidesa els elegants siverts i les fotges. Indicadors de la qualitat de l'aigua i els hàbitats aquàtics, fa a penes seixanta anys vora mil parelles de cada espècie criaven a les ribes de la llacuna de l'Albufera. Hui, a penes queden quaranta parelles de cada classe, la majoria refugiades en aquest santuari que és el Tancat de la Pipa. Al costat d'elles, caminant sobre les boves amb els seus dits llargs, apareix la polla blava. Inconfusible. D'un captivador blavós brillant, es recolza sobre una pota mentre amb l'altra ofereix uns brots tendres de bova a la boleta de plomes amb potes que és el seu pollet. Aquest, abstret, acaba de veure creuar l'aire un projectil blau elèctric que explotava contra l'aigua i vola amb un peixet. El pollet acaba d'observar en acció un blavet, un dels espectacles més notables de la naturalesa.

Al vesprejar, les gavines tornen a la seua colònia. Però abans, es detenen a les estaques, arts de pesca amb què des de fa segles es continuen fixant els mornells en la llacuna. L'enrenou dels xatracs és notori, volant en cercle sobre la colònia en un estrident remolí de plomes blanques. Amb tanta anada i vinguda semblen oblidar que, en acabar el dia, el sol es fon sobre la llacuna de l'Albufera creant un dels capvespres més meravellosos, plens de reflexos i llums càlides que atrapen l'ànima sense remei.

L'Albufera des de sempre ha sigut un lloc ple de vida, un espai d'unió, en contínua creació i renovació gràcies a l'aigua i la terra. Aigües dolces, salobres i salades, arena i fang, que han albergat des de sempre valuosos ecosistemes i han sigut bressol de riques cultures. Des que fa milers d'anys els sediments del Túria i del Xúquer van formar una badia, i la van convertir en *Al-Buhaira*, la xicoteta mar que van navegar els àrabs, captivats per la seua bellesa, i que, com un espill d'aigua, lluent, resplendeix i espurneja de llum i colors a l'alba i a l'ocàs.

Al-Buhaira, l'Albufera, s'estenia des de Pinedo fins a Cullera, i va ser bressol de poblats i pobles que es van establir en les seues ribes aprofitant les seues terres fèrtils, els seus ullals, brolladors

de vida, els seus abundants peixos i aus aquàtiques, i on campaven ramats de cérvols entre matolls i bosquets. Gradualment, al llarg de dos segles, l'ésser humà transformà aquella esplendorosa marjal salobre, aterrant una gran part de la llacuna per al cultiu d'arròs. L'Albufera dels pescadors donava pas a l'Albufera dels agricultors. Amb aigua abundant i de qualitat, en els anys seixanta els estudiosos de les aus ja prenien nota d'aquell espectacle i proclamaven la gran importància internacional d'aquest aiguamoll per a conservar la biodiversitat europea: milers d'aus aquàtiques criaven en una llacuna plena de vegetació aquàtica i peixos, i els arrossars albergaven incomputables grups de tota classe de pardals alimentant-se en les seues rutes migratòries. Un ecosistema tan esplendorós que era capaç d'aguantar qualsevol alteració. Bé, pràcticament qualsevol.

L'Albufera no està lliure de la industrialització i la intensificació agrària. Contaminants, metalls pesants, herbicides i pesticides: sense legislació ambiental que la protegira, la llacuna de l'Albufera, transparent, plena de vida, va ser portada en pocs anys al col·lapse ambiental, i es va submergir en el silenci i el buit de les aigües fosques i térboles. Els pescadors, després de segles units a la vida aquàtica, es veien sense futur. Aquell incomparable aiguamoll creat per les mans de l'ésser humà llanguia després que els mateixos humans li giraren l'esquena.

Llums i ombres, acompanyats d'aquelles llibretes de camp d'ornitòlegs que mostraven l'enorme potencial d'aquest aiguamoll. Amb els pardals com a bandera de la conservació de l'Albufera, va arribar la seua protecció, en 1986, el primer parc natural, la joia de la corona. Ja era tard per a la llacuna, quasi sense vida, possiblement en el seu pitjor moment. Però calia recuperar aquella Albufera esplendorosa, amb la sana convivència entre la naturalesa, els pescadors i els agricultors, fermament establida sobre els seus fonaments de fang i aigua de qualitat i en quantitat.

La protecció de l'Albufera va permetre reduir l'entrada de contaminants i productes químics, encara que no evità rebre cada vegada menys aigua dels rius, utilitzada per a regar noves grans extensions de cultiu. El fet de ser part de la Xarxa Natura 2000, la xarxa d'espais protegits més valuosos per a la biodiversitat a Europa, hi ha permés escometre grans obres de restauració, on el fang i l'aigua de qualitat han donat lloc a les reserves del Racó de

l'Olla, l'Ullal de Baldoví o els filtres verds del Tancat de la Pipa, de Mília i l'Illa. Xicotets santuaris que hui en dia reflecteixen en les seues aigües transparents el potencial d'aquest aiguamoll.

L'Albufera depén d'equilibris delicats, tal com reflecteixen aquestes línies. Amb aigua en quantitat i qualitat, és capaç de fer front a tota classe d'amenaques i pot mantindre els equilibris biològics dels quals depén. Sense aigua en quantitat i qualitat, l'Albufera es fa més vulnerable a noves pressions i amenaces com el canvi climàtic, els efectes del qual redueixen encara més la quantitat d'aigua que arriba a l'aiguamoll i potencien la intrusió salina, que ja està posant en risc el cultiu d'arròs en algunes zones.

És moment de reflexionar i mirar arrere. De veure com l'Albufera dels pescadors va passar a ser l'Albufera dels agricultors, dues albuferes plenes de vida. Hem sigut capaços de crear un ambient excepcionalment valuós, però també de portar-lo prop del col·lapse ambiental, de llevar-li l'aigua i al mateix temps inundar-lo de nutrients i plàstics. El futur depén irremeiablement de tornar a ser capaços de transformar-la per a millor. Trenta-cinc anys després de la seua protecció, és evident que s'han fet passes en positiu, però poques. Massa poques. Encara no hi ha una convicció fèrria que, com a societat, necessitem recuperar l'Albufera, l'esplendorós aiguamoll. Per a aconseguir-ho, no podem fer altre que abandonar el fang ressec de les eternes postures enfrontades i els interessos sectorials. Treballem des del consens buscant el bé comú, creant fortes aliances en la societat valenciana. Si ens preguntaren a cadascun de nosaltres com volem l'Albufera, la resposta seria unànime: plena de vida. Ja s'ha fet, i pot tornar a fer-se. L'Albufera per al poble.

És el moment de l'Albufera de tots, on convisquen tots els interessos, onejant la bandera de la naturalesa. És el moment de l'Albufera de la vida, de l'Albufera dels colors. Del verd de les plantes submergides i l'arròs, del blau de les llacunes i la inundació hivernal, del blanc dels agrons, del rosa dels flamencs, del gris de les garses reials i les anguiles, del groc de la llavor d'arròs, de la transparència de les aigües i les gambetes.

És el moment d'enfangar-se per recuperar l'Albufera.

Pablo Vera
SEO/BirdLife

83

*Tan LLIURE,
tan VIU,
tan SALVATGE
com l'ART*

(VAL.) *Andrew Hosner*

Recorde que vaig veure per primera vegada el treball de Dulk, també conegut com a Antonio Segura Donat, en 2013/2014 a través de diversos blogs d'art que compartien part del seu treball mural. La seua elecció de colors i la naturalesa capritxosa dels seus primers murals realment em van impactar i vaig començar a seguir-lo en les xarxes socials. La primavera de 2015 vaig veure una de les seues obres en persona per primera vegada a les oficines de Gewobag, que són el suport financer de l'Urban Nation Museum de Berlín. En aquell moment vaig quedar impressionat i em vaig posar en contacte amb Antonio poc després.

Hem treballat junts des de 2016 i ha sigut un plaer veure com Dulk es convertia en un artista de renom internacional amb treball en algunes de les millors col·leccions de tot el món.

En els últims anys, ha viatjat a Kenya i Costa Rica per a inspirar-se i recopilar fotos de referència de la flora i la fauna de cada regió, la qual cosa alimenta encara més la seua visió i producció creativa.

Sempre avançant i perfeccionant el seu ofici, veure'l portar el seu treball a l'àmbit de l'escultura en els últims anys ha sigut increïblement satisfactori. És com si s'haguera desfermat un nivell completament diferent de la seua imaginació perquè el món es meravellara.

El disseny en la falla municipal de València, en 2021, ha sigut un assoliment personal suprem per a Dulk i un gran orgull, i sé que això és només la punta del seu iceberg creatiu i que el millor està per vindre.

Sempre adaptat a les noves tecnologies però sense perdre mai de vista els grans mestres i la importància de mostrar les meravelles de la Mare Naturalesa, l'obra de Dulk és una porta d'entrada a la imaginació d'un humà dotat amb un cor

de la mida d'Espanya al qual tinc la sort de dir amic i amb qui considere un vertader honor treballar.

Andrew Hosner
Thinkspace Projects

CONSERVAREM 85

NOMÉS *el*

que ESTIMEN

Tre' Packard

Al final, conservarem només allò que estimem; estimarem només allò que entenem; entendrem només allò que se'ns ensenye.

Baba Dioum

Aquestes paraules apassionades ho diuen tot, igual que les obres d'art de l'artista Dulk. Durant quasi mitja dècada, he tingut el plaer de col·laborar estretament amb Dulk per a implementar i explorar les possibilitats i l'impacte que l'art i l'activisme poden tindre en l'espectador. Els oceans són el sistema de suport vital del nostre planeta i de la humanitat, però hi ha una gran desconexió entre les persones i el medi ambient del qual tots depenem per a sobreviure.

En PangeaSeed Foundation, creiem que una gota de pintura pot crear un oceà de canvi. A l'hora d'abordar problemes ambientals urgents com el canvi climàtic i la pèrdua de biodiversitat, la ciència i les dades poden ser un desafiament increïble per a inspirar les persones i les comunitats de manera positiva. L'art transcendeix fronteres i connecta amb les persones de manera personal. Ajudant a fer que les espècies en perill d'extinció i els hàbitats amenaçats tinguin una veu creativa, tenim una poderosa oportunitat de crear una connexió directa amb l'espectador per a ser millors administradors del nostre planeta.

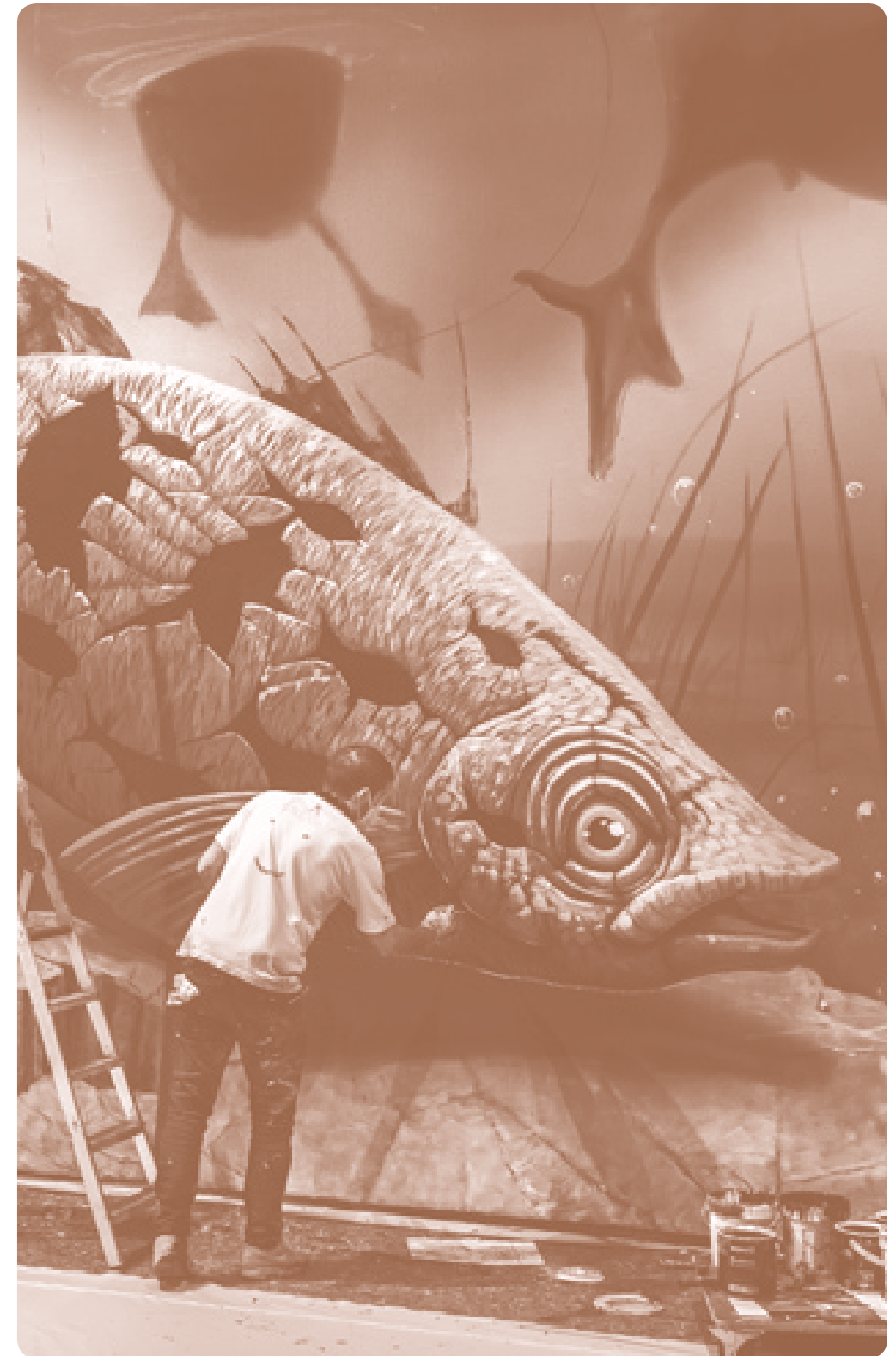
A través de la seua pràctica, Dulk fa exactament això. Dins i fora de l'estudi, té un desig constant d'experimentar i explorar el món natural, aquestes experiències inspiren directament el seu procés creatiu. La passió i l'interès de Dulk per documentar espècies i hàbitats amenaçats, com ara aus i aiguamolls, l'han portat per tot el planeta, i la seua visió artística

única el porta encara més lluny. Des de les selves de Costa Rica fins a la tundra del subàrtic, pinta amb un propòsit i deixa color i inspiració allà on viatja.

Toni Cade Bambara va dir una vegada que «és el paper de l'artista fer que la revolució siga irresistible». Crec plenament que el treball de Dulk es fa ressò d'aquesta commovedora declaració. Un pioner en el camp de l'art contemporani, les accions i la pràctica de Dulk estableixen un nou estàndard i inspiren artistes i creatius de tot el món a utilitzar els seus talents per al bé comú.

Tre' Packard

*Founder & Executive Director,
PangeaSeed Foundation*

Últimes pinzellades en el llobarro (Dia 6)

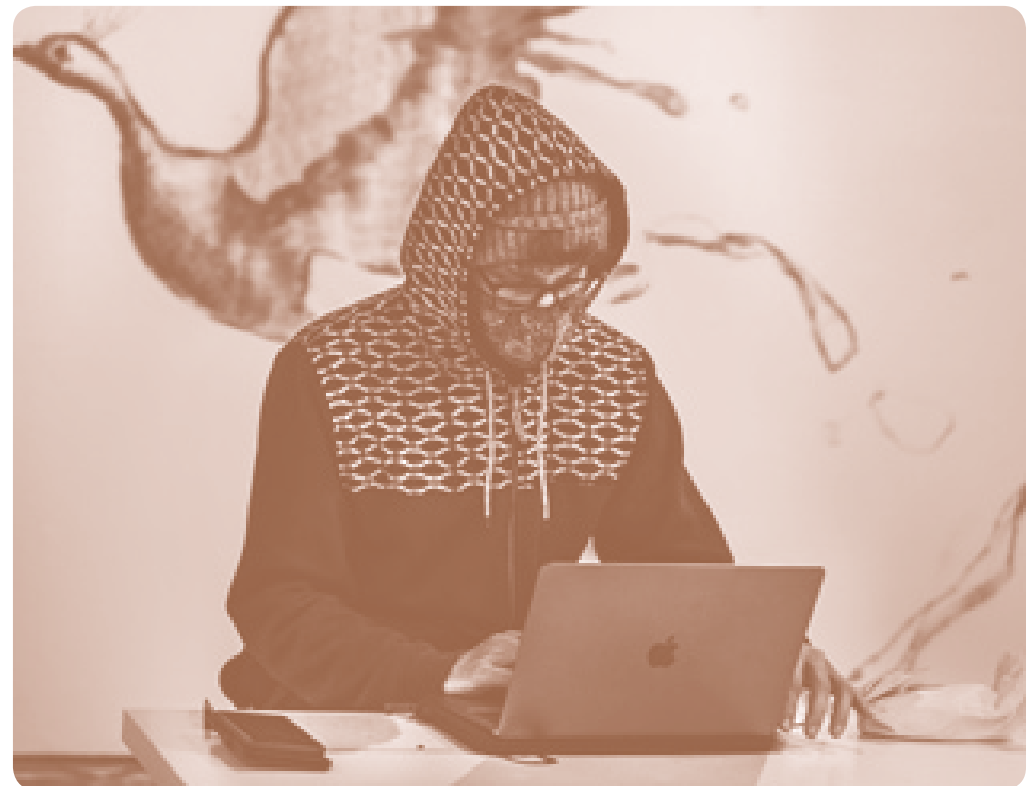

Pintura del Gall de canyar de l'Albufera (Dia 4)

L'esbós està a punt per a començar a aplicar color (Dia 2)

Preparant llistat de materials (Dia 3)

Visita al taller de Latorre i Sanz per supervisar la producció d'escultures

Pintura de les últimes escultures, en la imatge un dels dos samarucs de la sala 2 (Dia 35)

Visita al taller de Latorre i Sanz per supervisar la producció d'escultures

Pintura d'escultura del Flamenc comú (Dia 32)

Pintura d'escultura del Flamenc comú (Dia 35)

Pintura d'escultura del blauet (Dia 35)

Finalització de la pintura de la primera sala
(Dia 16)

Pintura d'escultura del Flamenc comú, sens dubte un dels moments més especials de tot el procés (Dia 35)

NATURALEZA e INDIVIDUO.

La FUERZA de lo SIMBÓLICO

99

CAS.

Juan Peiró

1. Schiller, Friedrich. *Cartas sobre la educación estética del hombre*. Barcelona, Anthropos, 1990. P-241.

El concepto de Naturaleza ha sido central a lo largo de la historia de la humanidad. Como no podía ser de otro modo, dicho concepto se ha mantenido en estrecho diálogo con el de naturaleza humana. Pocas relaciones han sido tan debatidas, conflictivas, incluso destructivas, como las del ser humano con la Naturaleza. Precisamente sobre ese eje/torbellino gira la singular cosmografía que ha ido desarrollando Dulk a lo largo de su intensa trayectoria artística. Me parece especialmente pertinente traer a colación las tres naturalezas distintas que Schiller nos atribuye: sensibilidad, razón y juego («el hombre solo juega cuando es hombre en el pleno sentido de la palabra, y solo es enteramente hombre cuando juega»¹). Dulk ha sabido conjugar (jugar con) su pasión por la Naturaleza con su visión crítica de la preocupante situación global del futuro al que estamos abocados.

A lo largo y ancho de sus obras murales, de sus cuadros, dibujos, serigrafías y esculturas se hace patente esa dialéctica entre totalidad e individualidad, entre la generosidad atávica de la Naturaleza creadora y el egoísmo exacerbado del hombre contemporáneo predador. Ahora bien, el compromiso crítico que sin duda anima su trabajo no niega la capacidad que tenemos para revertir ese doloroso proceso de aniquilación. Dulk es plenamente consciente del poder simbólico que encierra el arte, seguramente, una de las manifestaciones humanas de mayor calado y alcance. Decía Cassirer que el ser humano es un «animal simbólico». Si el juego podría conectarse con la sensibilidad, otro tanto podría decirse del símbolo respecto a la razón. Los símbolos encierran una cualidad intemporal y universal... ambicioso camino que el artista solo puede recorrer desde su más profunda individualidad.

El proyecto *Rondalla del fang* incluye múltiples elementos característicos de su poética (hacer creativo), perfectamente

destilados en el propio título. *Rondalla* es un conjunto musical de cuerda y también una breve narración popular de tradición oral y raigambre mítico. El barro es la fusión de dos elementos fundacionales: la tierra y el agua que remiten al hecho mismo de la creación en nuestra cultura judeocristiana... Pero también *rondalla* y *fang* apuntan, señalan y atinan en sendas señas de identidad de la cultura valenciana que podríamos particularizar en la figura de Enric Valor y en el paraje natural de La Albufera.

Materia y cultura, Naturaleza y humanidad, Música y escritura y pintura e instalación, artista y espectador... todo confluye activamente en ese lapso particular de un día que se extiende a través de un conjunto de poderosas imágenes simbólicas. Este espacio envolvente que podemos visitar/disfrutar aquí y ahora nos invita a reflexionar sobre nuestros orígenes. Decía Gabriel Celaya en *La poesía es un arma cargada de futuro* «maldigo la poesía de quien no toma partido hasta mancharse». Dulk, su trabajo, se mancha de colores vibrantes; auténtica corriente de energía que nos impulsa a tomar conciencia y a actuar en consecuencia.

Juan Bautista Peiró
Universitat Politècnica de València

La ALBUFERA en la que VIVO

CAS.

Vidal Valle

Vivo en el centro del Parque Natural de la Albufera de Valencia, a la orilla del mar Mediterráneo, en una antigua trilladora, en un lugar como no hay otro en el mundo, lleno de vida, de historia, de silencio, de bonitas puestas de sol y de aves, pero sobretodo de tranquilidad.

Vivo en un espacio en el que cada día puedo disfrutar de un amanecer y un atardecer diferente, lleno de colores rojos, amarillos y naranjas, en el que el viento trae por la tarde la «remaor» del mar que es como llaman los agricultores en valenciano al ruido que hacen las olas al llegar a la playa.

Vivo en un paraíso, en un enclave único lleno de aves, donde es fácil ver grandes bandadas de patos, de garzas y de flamencos, donde se puede salir a pasear en barca y ver a los martines pescadores volar apenas unos centímetros por encima del agua, a las lechuzas y los búhos chicos salir a cazar por las noches y los aguiluchos laguneros por las mañanas.

Vivo en un lugar y en un momento en el que el tiempo pasa despacio, en el que las prisas y el stress se van con la brisa de la tarde y en el que disfrutar de un pequeño momento de paz es tan fácil como lo era jugar cuando éramos niños.

Vivo en una casa que deja sorprendidos a todos los que vienen a visitarnos, ya sean nacionales o extranjeros, un lugar lleno de recuerdos de vidas vividas, que permite a todos disfrutar de algo diferente y real.

Vivo en una Albufera llena de ilusiones, llena de proyectos, con millones de posibilidades y de opciones, con un futuro espectacular si alguien le presta la atención que merece, si alguien le ofrece opciones y le da oportunidades para poder ser ella misma. Tan sólo eso.

Pero también vivo en una Albufera llena de discusiones, de puntos de vista contrarios y enfrentados, con posiciones

enquistadas en viejas rencillas de hace décadas, en pocas ganas de entender las posiciones que no sean las propias y en problemas que parece que no se pueden solucionar.

Vivo en un Parque lleno de colectivos incapaces de llegar a cualquier acuerdo global que no tenga siempre beneficios propios, siendo todos incapaces de adoptar un objetivo común que tenga un resultado bueno para todos.

Vivo en un entorno natural que sigue recibiendo vertidos impropios de un momento, de una sociedad y de un siglo como en el que vivimos, y que lo desangran y hieren desde lo más profundo de su naturaleza, quemándolo además por dentro cada año para superar la temporada del arroz y la paja que genera.

Vivo en un parque natural en el que la caza sigue siendo una actividad principal y está descontrolada, desarrollada por un colectivo anacrónico que no asume la verdadera naturaleza de porqué fue creado y cual es su futuro.

Vivo en un humedal que, literalmente, se muere de sed, al que le llega menos de una quinta parte del agua que le llegaba hace solo 50 años, en el que su principal valor, el agua, se pierde por el camino y nadie parece tener clara constancia de las consecuencias que va a tener esto en el corto y medio plazo.

Pero me gustaría vivir en un lugar en el que todos remáramos en la misma dirección con un objetivo único, que estuviera por encima de intereses individuales, subjetivos, partidistas o beneficiosos para un solo colectivo. En el que el lago, y toda la vida natural que vive en él, fuera la mayor preocupación y la única variable a tener en cuenta.

Un lugar del que todos nos sintiéramos orgullosos y que tuviera un futuro claro de mejora, con objetivos decididos entre todos, apoyados por todos, con metas y objetivos cortos, concretos, consensuados y asequibles.

Sueño con vivir en una Albufera donde el agua vuelva a ser transparente, donde la agricultura y la naturaleza puedan convivir en armonía y sin perjuicio para ninguna de ellas. Un lago donde vuelvan a verse «llobarros» (lubinas), doradas, águilas pescadoras y todas las aves que dejaron de venir por la poca calidad del agua que tenemos.

Me gustaría vivir en un sitio en el que los «Ullas» o manantiales naturales vuelvan a traer agua limpia de los

acuíferos y en ellos vuelvan a vivir gambetas y «Samarucs», eso sería una clara muestra de su buena salud.

Me gustaría vivir en una Albufera sana.

Me encantaría verla como era antes, llena de vida, poder disfrutarla y enseñársela a mis hijas.

Vidal Valle Pechuan

Fotógrafo

ENFANGADOS 105

por la ALBUFERA

Pablo Vera

(CAS.)

Las primeras luces del sol asoman con fuerza, imparables, por el horizonte. Estamos a finales de mayo, y el mar del golfo de Valencia, l'Albufera marina, se muestra calmado, viéndose poco a poco inundado de tonos anaranjados y dorados. Centenares de gaviotas se despiertan mecidas por el oleaje, y tras atusar delicadamente su blanco y plateado plumaje, acuden hacia las playas y marjales. Empieza un nuevo día.

Mientras sobrevuelan la playa, los pequeños chorlitejos patinegros corren nerviosos por la arena, buscando pequeños bichos entre los restos depositados por el oleaje. Inmóviles, pendientes del más mínimo movimiento en la arena que indique la presencia de un invertebrado para arrancar en una fugaz carrera y darles captura. Mientras, giran su cabeza hacia el cielo, vigilando atentos a esas gaviotas, sin perder de vista a los paseantes que, con los perros sueltos, pueden pisotear su nido.

Desde el aire, tras las dunas, aparece el bosque litoral. Un mar verde de copas de árboles resuena con el concierto que de buena mañana regala la orquesta formada por carboneros, currucas, tórtolas, mitos, chochines, verderones, papamoscas, jilgueros y verdecillos. Un amplio repertorio de trinos, gorjeos y carraspeos que, junto al ulular de los búhos chicos, da buena muestra de la diversidad de este bosque. Uno de los pocos que se salvaron de la predación del litoral que hace más de 50 años dejó nuestra costa llena de urbanizaciones, espigones, puertos deportivos y paseos marítimos. Todos vuelan y cantan sin ser conscientes de que fue un movimiento ciudadano, los propios valencianos, los que reclamaron en su momento que no podía haber nada más valioso para la sociedad que un bosque. Que l'Albufera manteniendo su naturaleza salvaje. *El Saler per al poble.*

Un griterío estridente recupera la atención de las gaviotas. Allí abajo, en unas pequeñas islas, donde han establecido su colonia, junto a otras gaviotas y charranes. El Racó de l'Olla. Con un suave balanceo de su cuerpo, se dejan caer elegantemente y aterrizan en una de las islas. Los machos de charranes, nerviosos, ofrecen sin descanso sardinas y boquerones a las hembras, en un cortejo en el que ellas deciden y comprueban si serán buenos padres. Expertos pescadores, de patas cortas y largos picos rojos y negros, vestidos con su immaculado plumaje. Con la paulatina degradación del mar de l'Albufera, al que nadie presta atención, cada vez son menos los charranes que quedan reproduciéndose aquí. El silencio que aumenta cada año con su abandono ya es ensordecedor.

Al fondo, una algarabía rosada y sonora capta toda la curiosidad de las gaviotas. Cientos de flamencos han dejado de remover el fango filtrando fauna microscópica y comienzan a caminar en grupo, nerviosos. Con sus largas patas y cuello interminable, miran en todas direcciones, alarmados por una sombra que los amenaza. Incluso en este momento de tensión, no pierden un ápice de esa elegancia que les hace ser una de las aves acuáticas más emblemáticas.

Esa sombra toma cuerpo. Un aguilucho lagunero patrulla la reserva buscando algún ave despistada que pueda llevar como desayuno a sus pollos, que le reclaman incesantemente. Fugazmente, ve una cerceta pardilla escondiéndose junto a sus crías entre el carrizo. Amenazada de extinción, la cerceta pardilla es consciente que todo cuidado de su prole es poco. El aguilucho, desde el aire, prefiere buscar un lance de caza más fácil. A decenas de metros de altura, aún percibe que esta colonia de cría de aves marinas fue hasta hace apenas 30 años un hipódromo.

Las gaviotas deciden levantar el vuelo hacia el arrozal, donde obtienen alimento que llevar a sus crías. Los campos acaban de inundarse para el cultivo y son muchas las aves que se arremolinan en los campos. No es para menos, puesto que muchas de ellas han retrasado su ciclo de reproducción esperando a que los arrozales pudieran ofrecerles suficiente alimento: garzas reales pescando pequeños peces, garcetas removiendo el fango con sus patas y persiguiendo cangrejos, moritos picoteando en busca de larvas de libélula.

Mientras las gaviotas contemplan la escena, atentas para robar la comida de algunas de estas aves, las cigüeñuelas comienzan a volar sobre sus cabezas, histéricas. Defienden sus nidos, de una manera que ellas dominan a la perfección. Molestando hasta la desesperación con su irritante voz de alarma y sus rojos ojos penetrantes y acusadores. Tras unos minutos, las gaviotas no aguantan más la estridencia de estos chillidos y los vuelos rasantes de las cigüeñuelas, y deciden cambiar de lugar. Abajo, en un canal, dejan una anguila mordisqueando los restos de una bolsa de plástico, mientras una garza real levanta el vuelo, majestuosa, con una cuerda verde en el pico, que, como si fuera una hoja de carrizo, acarrea para dar mayor consistencia a su nido.

Unas lagunas rodeadas de carrizo y enneas aparecen a lo lejos, destacando entre el paisaje verde del arrozal. Conforme se acercan, toman nitidez los elegantes patos colorados y fochas, nadando y alimentando a sus crías en las orillas. Indicadoras de la calidad del agua y los hábitats acuáticos, hace apenas 60 años cerca de mil parejas de cada especie criaban en las orillas de la laguna de l'Albufera. Hoy apenas quedan 40 parejas de éstas, refugiados en estos santuarios que son los filtros verdes. Junto a ellas, caminado sobre las enneas con sus largos dedos aparece inconfundible el calamón. De un azulado brillante cautivador, se apoya sobre una pata mientras con la otra le ofrece unos brotes tiernos de enea a la pequeña bola de plumas con patas que es su pequeño pollo. Éste, ensimismado, acaba de ver cruzar el aire un proyectil azul eléctrico que explotaba contra el agua y salía con un pequeño pez en el agua. Con apenas unos días, el pequeño calamón acaba de observar en acción al martín pescador, uno de los mayores espectáculos de la naturaleza.

Con el atardecer, las gaviotas vuelven a su colonia. Pero antes, se detienen en les estaques, artes de pesca con las que se fijan los *mornells* en la laguna. Desde hace siglos, los pescadores de l'Albufera utilizan los mismos sistemas de redes. El jolgorio de los charranes es notorio, volando en círculos sobre la colonia, estrechando lazos y comunicándose unos con otros en un estridente remolino de plumas blancas, preparándose para la noche. Con tanto ir y venir parecen olvidar que, al acabar el día, el sol se funde sobre la laguna de l'Albufera creando uno de los más maravillosos atardeceres, llenos de reflejos y luces cálidas que atrapan el alma sin remedio.

L'Albufera desde siempre ha sido lugar lleno de vida, un espacio de unión, en continua creación y renovación gracias al agua y la tierra. Aguas dulces, salobres y saladas, arena y fango, que han albergado desde siempre valiosos ecosistemas y han sido cuna de ricas culturas. Un agua y tierra que hace miles de años cerraron una bahía con los sedimentos llevados al mar por el Turia y Júcar, y la convirtió en *Al-Buhaira*, el pequeño mar que bautizaron los árabes que la navegaron cautivados de su belleza y que, como un espejo de agua, *lluent*, resplandece y relumbra de luz y colores al alba y al ocaso.

Al-Buhaira, l'Albufera, se extendía desde Pinedo a Cullera, y fue cuna de poblados y pueblos que se asentaron en sus orillas aprovechando sus fértiles suelos, sus *ullals*, manantiales de vida, sus abundantes peces y aves acuáticas, y donde campaban manadas de ciervos entre matorrales y pequeños bosques. Paulatinamente, a lo largo de dos siglos, el ser humano transformó aquel esplendoroso marjal salobre, aterrándose gran parte de esta laguna para el cultivo de arroz. L'Albufera de los pescadores daba paso a l'Albufera de los agricultores. Con abundante agua y de calidad, en los años 60 los estudiosos de las aves ya tomaban nota de aquel espectáculo y anunciaban la gran importancia internacional de este humedal para conservar la biodiversidad europea: miles de aves acuáticas criaban en la laguna, y los arrozales albergaban incontables grupos de todo tipo de aves alimentándose en sus rutas migratorias.

L'Albufera, sin embargo, no se libró de la industrialización e intensificación agraria. Contaminantes, metales pesados, herbicidas y pesticidas: sin legislación ambiental que la protegiera, la laguna de l'Albufera, transparente, llena de vida, fue llevada en pocos años al abismo del colapso ambiental, sumergiéndose en el silencio y el vacío de las aguas oscuras y turbias. Los pescadores, tras siglos unidos a la vida acuática, se veían sin futuro. Aquel incomparable humedal creado por las manos del ser humano languidecía tras darle éste la espalda. L'Albufera no podía recuperarse sola. Agua y fango, por primera vez, no se veían acompañados de vida.

Pero incluso en ese estado, los arrozales continuaban mostrando el potencial del humedal, formándose las primeras colonias de garzas que rápidamente se convirtieron en una de las más importantes del Mediterráneo. Luces y sombras,

acompañadas de aquellas libretas de campo de ornitólogos que mostraban el enorme potencial de este humedal. Con las aves como bandera de la conservación de l'Albufera llegó su protección, en 1986, el primer parque natural, la joya de la corona. Ya era tarde para la laguna, casi sin vida, posiblemente en su peor momento. Pero había que recuperar esa Albufera esplendorosa, con la sana convivencia entre la naturaleza, los pescadores y agricultores, firmemente establecida sobre sus cimientos de fango y agua de calidad y en cantidad.

La protección de l'Albufera permitió reducir la entrada de contaminantes, mientras que algunos productos químicos utilizados en la agricultura eran prohibidos por los graves efectos sobre el medio ambiente y la propia salud humana. El hecho de ser reconocida como parte de la Red Natura 2000, la red de espacios protegidos más valiosos para la conservación de la biodiversidad en Europa, ha permitido acometer grandes obras de restauración, donde el fango y el agua de calidad han dado lugar a las reservas del Racó de l'Olla, el Ullal de Baldoví o los filtros verdes del Tancat de la Pipa, Milia e Illa. Pequeños santuarios que hoy en día reflejan en sus aguas transparentes el potencial de este humedal.

Los humedales en general, y l'Albufera en particular, son ecosistemas que dependen de equilibrios delicados, tal y como reflejan estas líneas. Con agua en cantidad y calidad, son capaces de hacer frente a todo tipo de amenazas y mantener los equilibrios biológicos de los que depende. Sin agua en cantidad y calidad, l'Albufera se hace más vulnerable a nuevas presiones y amenazas como el cambio climático, cuyos efectos reducen aún más la cantidad de agua que llega al humedal y potencia la intrusión salina, que ya está poniendo el riesgo el cultivo de arroz en algunas zonas.

Es momento de reflexionar y mirar atrás. De ver cómo l'Albufera de los pescadores pasó a ser l'Albufera de los agricultores, dos albuferas llenas de vida. Hemos sido capaces de crear un ambiente excepcionalmente valioso, pero también de llevarlo al borde del colapso ambiental, de quitarle su agua y al mismo tiempo inundarla de nutrientes y plásticos. El futuro pasa irremediabilmente por volver a ser capaces de transformarla a mejor. 35 años después de su protección, es evidente que se han dado pasos en positivo, pero lentos. Demasiado. A pesar de las

obligaciones y responsabilidades legales para su mejora ambiental, es palpable que aún no existe una convicción férrea de que, como sociedad, necesitamos recuperar l'Albufera, el esplendoroso humedal, manteniendo un desarrollo socioeconómico sostenible y compatible. Para ello, debemos abandonar el fango reseco de las eternas posturas enfrentadas y los intereses sectoriales. Trabajemos desde el consenso buscando el bien común, y de hacerlo creando fuertes alianzas en la sociedad valenciana. Si nos preguntaran a cada uno de nosotros cómo queremos l'Albufera, la respuesta sería unánime: llena de vida. Ya se ha hecho, y puede volver a hacerse. *L'Albufera per al poble*.

Es el momento de l'Albufera de todos, donde convivan todos los intereses, ondeando la bandera de la naturaleza. Es el momento de l'Albufera de la vida, de l'Albufera de los colores. Del verde de las plantas sumergidas y el arroz, del azul de las lagunas y la inundación invernal, del blanco de las garcetas, del rosa de los flamencos, del gris de las garzas y las anguilas, del amarillo de la semilla de arroz, de la transparencia de las aguas y las gambetas.

Es el momento de enfangarse por recuperar l'Albufera.

Pablo Vera
SEO/BirdLife

Tan LIBRE, tan VIVO, tan SALVAJE como el ARTE

CAS.

Andrew Hosner

Recuerdo que ví por primera vez el trabajo de Dulk, también conocido como Antonio Segura Donat, en 2013/2014 a través de varios blogs de arte que compartían parte de su trabajo mural. Su elección de colores y la naturaleza caprichosa de sus primeros murales realmente me impactaron y comencé a seguirlo en redes sociales. En la primavera de 2015 vi una de sus obras en persona por primera vez en las oficinas de Gewobag, que son el apoyo financiero del Urban Nation Museum de Berlín. En ese momento quedé impresionado y me puse en contacto con Antonio poco después.

Hemos estado trabajando juntos desde 2016 y ha sido un placer ver a Dulk convertirse en un artista de renombre internacional con trabajo en algunas de las mejores colecciones de todo el mundo.

En los últimos años, ha viajado a Kenia y Costa Rica para inspirarse y recopilar fotos de referencia de la flora y la fauna de cada región, lo que alimenta aún más su visión y producción creativa.

Siempre avanzando y perfeccionando su oficio, verlo llevar su trabajo al ámbito de la escultura en los últimos años ha sido increíblemente satisfactorio. Es como si se hubiera desatado un nivel completamente diferente de su imaginación para que el mundo se maravillara.

El diseño en la Falla municipal de Valencia, en 2021, ha sido un logro personal supremo para Dulk y un gran orgullo, y sé que esto es solo la punta de su iceberg creativo y que lo mejor está por venir.

Siempre adaptado a las nuevas tecnologías pero sin perder nunca de vista a los Grandes Maestros y la importancia de mostrar las maravillas de la Madre Naturaleza, la obra de Dulk

es una puerta de entrada a la imaginación de un humano dotado con un corazón del tamaño de España al que tengo la suerte de llamar un amigo y considero un verdadero honor trabajar junto a él.

Andrew Hosner
Thinkspace Projects

CONSERVAREMOS 113

SOLO *lo*

que AMAMOS

Tre' Packard

Al final, conservaremos solo lo que amamos; amaremos solo lo que entendemos; entenderemos solo lo que se nos enseñe.

Baba Dioum

Estas palabras apasionadas lo dicen todo, al igual que las obras de arte del artista Dulk. Durante casi media década, he tenido el placer de colaborar estrechamente con Dulk para implementar y explorar las posibilidades y el impacto que el arte y el activismo pueden tener en el espectador. Los océanos son el sistema de soporte vital de nuestro planeta y de la humanidad, pero existe una gran desconexión entre las personas y el medio ambiente del que todos dependemos para sobrevivir.

En PangeaSeed Foundation, creemos que una gota de pintura puede crear un océano de cambio. Al abordar problemas ambientales urgentes como el cambio climático y la pérdida de biodiversidad, la ciencia y los datos pueden ser un desafío increíble para inspirar a las personas y las comunidades de manera positiva. El arte trasciende fronteras y conecta con las personas a nivel personal. Al ayudar a que las especies en peligro de extinción y los hábitats amenazados tengan una voz creativa, tenemos una poderosa oportunidad de crear una conexión directa con el espectador para ser mejores administradores de nuestro planeta.

A través de su práctica, Dulk hace exactamente eso. Dentro y fuera del estudio, tiene un deseo constante de experimentar y explorar el mundo natural, esas experiencias inspiran directamente su proceso creativo. La pasión y el interés de Dulk por documentar especies y hábitats amenazados, como aves y humedales, lo han llevado por todo el planeta, y su visión artística única lo lleva aún más lejos. Desde las selvas de Costa Rica hasta

la tundra del subártico, pinta con un propósito y deja color e inspiración donde quiera que viaja.

Toni Cade Bambara dijo una vez que «es el papel del artista hacer que la revolución sea irresistible». Creo plenamente que el trabajo de Dulk se hace eco de esta conmovedora declaración. Un pionero en el campo del arte contemporáneo, las acciones y la práctica de Dulk establecen un nuevo estándar e inspiran a artistas y creativos de todo el mundo a utilizar sus talentos para el bien común.

Tre' Packard

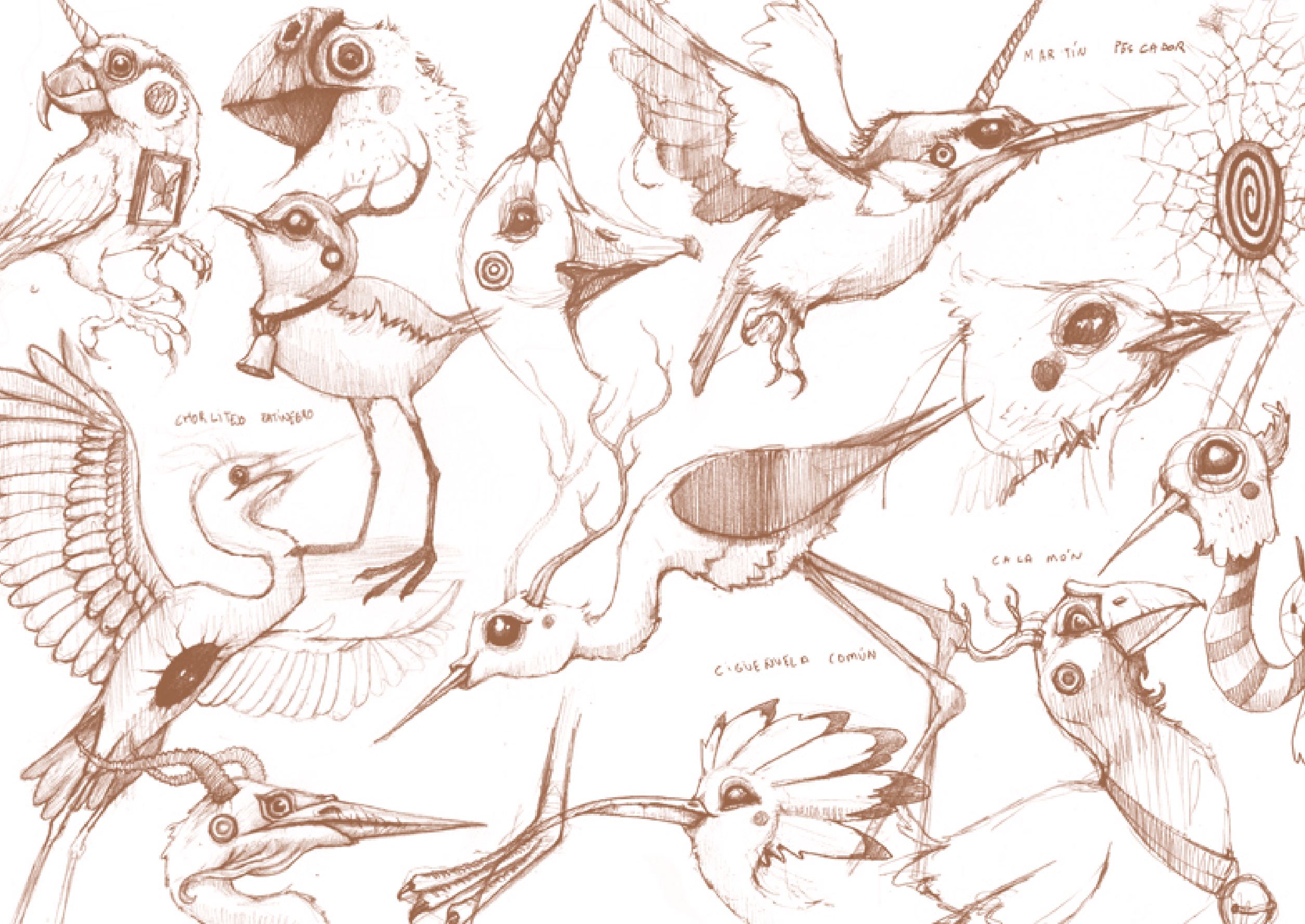
*Founder & Executive Director,
PangeaSeed Foundation*

VAL.

L'artista valencià Dulk, Antonio Segura, és un dels noms més rellevants de la pintura valenciana del moment a nivell internacional. El seu cos de treball comença a formar-se en l'art urbà i la pintura mural —a la qual continua estretament lligat en l'actualitat—, i l'obra d'estudi, però no es deté ací. Continua investigant i creant constantment noves formes d'expressió a través de diferents mitjans, dibuix, escultura o fotografia entre altres. Fidel a la seua essència —amb una fèrria convicció ecologista de defensa dels ecosistemes i les espècies més vulnerables— convida a l'espectador a formar part d'un imaginari únic, ple d'energia i amb una especial sensibilitat cap al color. Un món oníric amb animals i espais naturals que narren històries personals, universals i úniques.

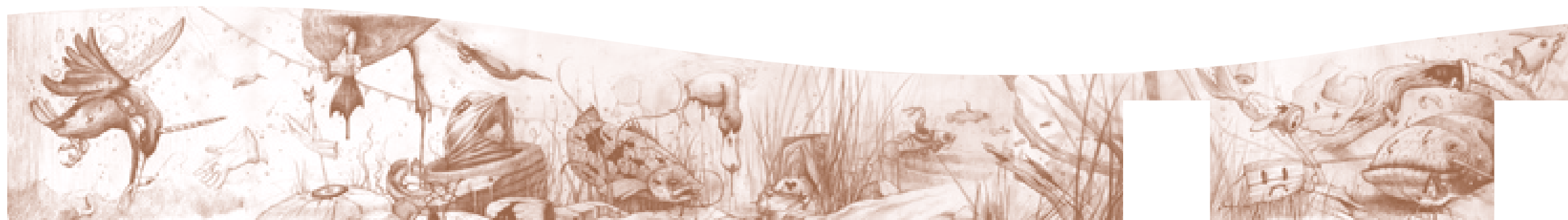
CAS.

El artista valenciano Dulk, Antonio Segura, es uno de los nombres más relevantes de la pintura valenciana del momento. Su cuerpo de trabajo comienza a formarse en el arte urbano y la pintura mural —a la que continúa estrechamente ligado en la actualidad—, y la obra de estudio, pero no se detiene ahí. Continúa investigando y creando constantemente nuevas formas de expresión a través de distintos medios, dibujo, escultura o fotografía entre otros. Fiel a su esencia —con una férrea convicción ecologista de defensa de los ecosistemas y las especies más vulnerables— invita al espectador a formar parte de un imaginario único, lleno de energía y con una especial sensibilidad hacia el color. Un mundo onírico con animales y espacios naturales que narran historias personales, universales y únicas.

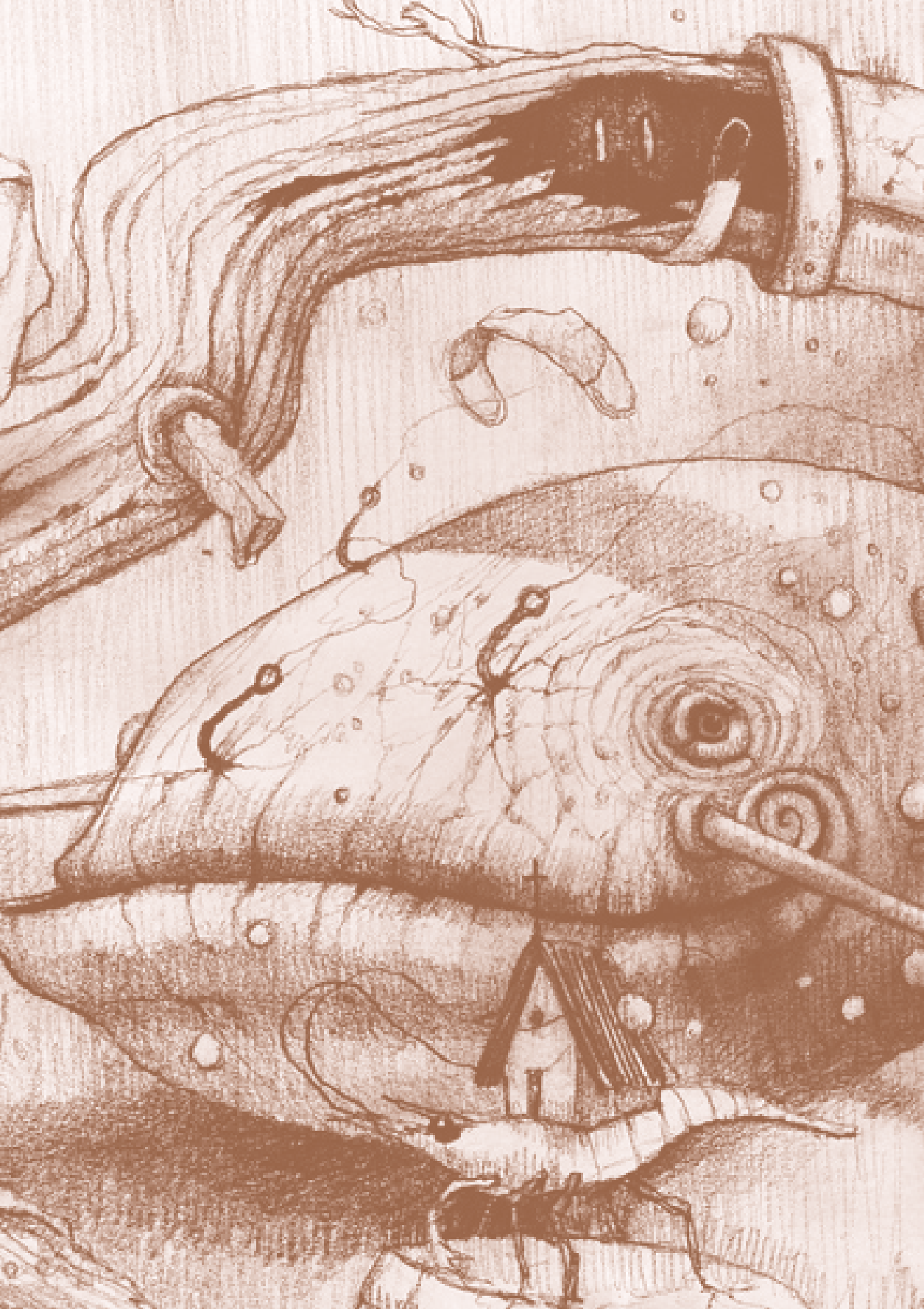

Aigua i Terra es van mesclar, va nàixer el Fang
i ho va embrutar tot de vida

Va arribar l'aigua i tot ho va cobrir

SONG OF MUD

Mar Benegas

There was a time in which Water, daughter of Winter and transparent sister of Snow, could not mix with anything. Neither with oil, nor blood, dust nor ashes.

There was a time in which Soil, daughter of Spring and dark sister of Roots, could not give life. Neither could plastic, iron nor diamonds.

There was a time in which Water and Soil loved each other from a distance. Torrents roared angrily, trying to touch the soil that sustained them. And rain repeatedly hit the aridness of desert sand. And Soil would let itself open, like an apple wanting the freshness of water to inseminate it. But nothing sufficed.

There was a time when colours did not know how to mix. Orange, red, blue and ochre did not know how to be together. Everything was pale, or grey, or white and black. The rainbow in the sky did not exist. Water was not green and blue and nearly transparent. Neither did the sky know how to become day and night. Nothing knew how to change colours and Soil did not yield any fruit. This is why birds did not exist nor did the explosions of their feathers, because colours did not exist.

There was a time when Wind took pity on that impossible love and wanted to ask the mothers of all to be merciful. To speak to them and to petition, in the name of the lovers, Wind created birds, which travelled the skies and sang the love of those who could not touch.

Winter Mother, moved, took her white dress off, and let Wind undo her long frosty hair. From the highest mount she kissed every water drop. Rivers, lakes and clouds let her caress them.

Mother Spring, moved, took off the rocks and dry clods which covered her body. And she let Wind and all the birds sing that song. Then, she placed her hands on the elemental dust that covered everything and the whole Earth trembled. Mountain ranges and earthquakes let her caress them.

Then, Wind and all their apostles flew across the world with the news: Water and Soil could mix together and love each other with no shame or fear. And a fine rain

started come down from the sky. And each waterdrop, blessed by compassion, finally went into the soil.

And from that infinite love, that primeval kiss, Mud was born and covered everything with life. And everything became colourful; colours were born and mixed together. Reds and oranges found their place. And feathers finally exploded in a thousand colours. And beaks were red, or black, or green. Water and Soil mixed together and the aquatic tones of green and verdant shades of leaves and branches and nests were also born. The sky knew how to become night and day and how to give each time a name, with its colours.

And Mother Spring called spring everything which happened under her cloak, and Mother Winter called winter everything which slept with the music of her cold.

From that new born Mud the seasons and forests and all the silent fish were born. And rivers were teaming with life And seas, with tears. And roots grew inside, with the force of such uncontrollable passion.

From Mud also the houses of birds were born, trees and plants, flowers and polen, branches and leaves, canes and algae, rice paddies. And the trees were brimming with spring, and after her, summer with its fruits, and its vermilion and burning reds. This is how it became shelter and food for the children of the Wind.

This is how fish and frogs, eels and dragonflies and earthworms were born: those waters of new life. This is how it became shelter and food for the children of the Wind.

And the birds continued to sing. They sang to the seasons' love and light. And they flew, scaping from cold and frost, into the eternal warmth of spring. They travelled, exhausted, in the longest flights, filling the blue sky with their new colours.

There was a time in which, at last, Water and Soil could love each other. It was thanks to Wind and their children. Water and Soil never forgot what Wind and their children had done for their love and they decided to offer them a present: a place where they could rest their wings and their long legs in their travels.

With great effort, the Soil opened up, leaving some nooks and crannies. Then water arrived and covered everything, that

is why the samaruc fish wanted to be born, to be able to see such beauty.

This is how Mud built a palace for the emperors of twilight.

— Your children will be able to rest here — they said to Wind.

And albuferas and lagoons, lakes and wetlands, marshes and rivers filled with egrets. And the kingfisher perched on a branch. And the flamingo dreamt its pink dream while the black-winged stilt stood over its back, singing the Odyssey. And the swamphen heeded the order of the silt and every day kissed the mud with its red beak. The heron and the ringed plover chatted incessantly. And the hoopoe built their guano cathedral. And the duck dressed in green to scare off fear. And each birdsong and each colour found its place and everything happened in only a moment.

And they opened their beaks and spread their wings. And the moon and the sun listened to their music.

The messengers of Soil and Water, the children of the Wind, could rest in their travels. And they told the thousand songs and stories they knew, repeating time and again, the Song of Mud.

But some songs are too free, and the executioner threatened: he wanted to destroy so much beauty. Himself, yellow cyclop, with his plastic eye ever open, drank the juice of death. From his nitrate mouth the landfill caw emerged. This is how he tried to fill everything.

Then, the flight of the children of the Wind stopped. They could not move across the skies. There world was an vertex of oil, a bullet shell, an inhospitable steel labyrinth, suffocated glass and inert waters which danced.

This is how that invisible jail grew. A noose woven with fishing hooks and nets, an electrical passage of decaying rubbish. This was how the hole in the middle of nowhere grew larger, letting escape, unavoidably, the infinite love of water and its music.

This is what the oldest birds say, while they tell stories and sing, and read ancient books, looking up how to invoke the mothers of all things. They say that they will not allow the executioner to end the Song of Mud which brought life.

And just this very afternoon, with the sun spilling over the water, the Wind will

push one last flight. They will spread their wings in one last flight. They will look for the mother of the Night and Autumn, they will go through the moon, for those whoever are willing to listen. Because their music is more powerful than the yellow sceptre of their executioner.

NATURE AND THE INDIVIDUAL. THE FORCE OF THE SYMBOLIC

Juan Peiró

The concept of nature has been central in the history of humanity. Unavoidably, this concept is in constant dialogue with that of human nature. Few relationships have been so debated, conflictive, even destructive, as the relationship of the human being with nature. Precisely the singular cosmography that Dulk has developed through his intense art trajectory is based on that axis/whirlwind. Particularly pertinent I find the three distinct natures which Schiller attributes to us: sensitivity, reason and play (“man only plays when he is a man in the fullest sense of the word, and he is only completely man when he is at play¹”) Dulk has wisely put into play his passion for nature along with his critical vision of the worrying global situation of the future we are facing.

Throughout his mural work, paintings, drawings, prints and sculptures the dialectic between totality and individuality becomes obvious, between the atavistic generosity of creating nature and the extreme selfishness of the predatory contemporary man. However, the critical commitment that indubitably animates his work does not negate the capacity which we have to reverse that painful process of annihilation. Dulk is fully aware of the symbolic power that art holds, probably one of the human manifestations of greater depth and reach. Cassirer argued that “man (human beings) is a symbolic animal”. If play is linked to sensitivity, the symbol may be found to be linked to reason. Symbols hold an timeless, universal quality... an ambitious path which the artist can only take from their deepest individuality.

The project *Rondalla del fang* (Song of Mud) includes multiple elements characteristic of his poetics, (his creative work) perfectly distilled in the very title. *Rondalla* is both an ensemble of string instruments and a brief popular song of oral tradition and mythical origins. Mud is the fusion of two fundamental elements: soil and water, which bring us to the very

act of Creation in our Judeo-Christian culture... However, *rondalla* and *mud* both point to, highlight and hit the bullseye of both cultural markers in the Valencian identity which we could specify in the figure of Enric Valor and the natural landscape of *La Albufera*.

Culture and matter, nature and humanity, music and writing and painting and installation, artist and viewer... all actively flow into that particular lapse of a day which extends through a set of powerful symbolic images. This surrounding space which we can visit/enjoy here and now invites us to reflect on our origins. Gabriel Celaya would say, in *La poesía es un arma cargada de futuro* (Poetry is a Weapon Loaded with the Future) “I curse the poetry of those who will not take sides to avoid soiling themselves”. Dulk, his work, is stained with vibrant colours; a true energetic current which impels us to become aware and act in consequence.

1. Schiller, Friedrich. Cartas sobre la educación estética del hombre. Barcelona, Anthropos, 1990. P-241.

Juan Bautista Peiró
Universitat Politècnica de València

LA ALBUFERA WHERE I LIVE *Vidal Valle*

I live in the middle of *La Albufera* natural park, by the Mediterranean, in an old threshing barn. This is a place like no other in the world, full of life, history, silence, stunning sunsets and birds, but above all, peace and quiet.

I live in a space in which every day I can enjoy a different sunrise and sunset, vibrant with red, yellows and oranges, in which the afternoon wind bring the sea's *remaor*, which is Valencian Word that farmers here give to the noise the waves make as they arrive to the beach.

I live in a paradise, a unique place full of birds, where it is easy to see large flocks of ducks, egrets and flamingos, where it is possible to take a boat out to see kingfishers fly scarce centimetres above the water, to see barn owls and short-eared owls come out hunting at night, and the marsh harriers in the morning.

I live in a place and time that goes slow, in which rush and stress do not go with the afternoon breeze and where enjoying a little peace is easy as play was when we were children.

I live in a house that surprises everyone who comes to visit, from Spain or abroad, a place full of memories of lived lives which allow us all to enjoy something different and real.

I live in an *Albufera* full of illusions, projects, with a million possibilities and options, and with a spectacular future if anybody gives it the attention it deserves, if anybody offers it options and the opportunity to be itself. Just that.

However, I also live in an *Albufera* full of arguments, opposing views, with entrenched positions in arguments decades old, with not so much interest in understanding any position but oneself's nor interested in problems that seem impossible to solve.

I live in Park full of collectives incapable of reaching any global agreement that does not include benefits to themselves, as all are incapable of adopting a common goal which has a good result for all.

I live in a natural environment that continues to receive the sewage which

should not correspond to the time, society and century we are in, which cause harm and the deepest wounds in its nature, burning it also from inside, to overcome the rice harvest and the hay it generates.

I live in a natural park in which hunting is a main activity and an uncontrolled one, by an anachronistic collective which does not accept the true nature of why it was created and which is its future.

I live in a wetland that is, literally, dying of thirst; it receives less than a fifth of the water which arrived to it only 50 years ago. Its main value, water, is lost along the way and nobody seems to have a clear picture of the consequences that this will have in the short and medium terms.

But I would like to live in a place in which we all rowed in the same direction with a single objective, which would be above all interests, individual, subjective, partisan or which could benefit only one collective. In which the lake, and all natural life that lives in it would be the biggest worry and the only variable to have into account.

A place we all could be proud of, and which would have a clear future of improvement, with decisive objectives decided among all, supported by all, with short-term goals and objectives, specific, agreed and affordable.

I dream with living in an *Albufera* where water may be transparent again, where farming and nature can live in harmony and without damage to any of them. A lake where we can see *llobarros* (seabass) gilt-head breams, ospreys and all the birds who stopped coming here due to the low quality of the water we have.

I would like to live in a place in which the *ullals*, natural water springs could bring clean water again from the aquifers, in which crustacean like *gambetas* and fish like the *samaruc* could live again, this could be a clear proof of its good health.

I would like to live in a healthy *Albufera*.

I would love to see it as it was before, full of life, and I would love to enjoy it an show it to my daughters.

*Vidal Valle Pechuan
Photographer*

GETTING DOWN IN THE MUD FOR LA ALBUFERA *Pablo Vera*

The first sun rays emerge over the horizon, strong, unstoppable. It is the end of May, and the sea in the gulf of Valencia, the marine *l'Albufera*, seems quiet, slowly flooded in orange and golden hues. Hundreds of seagulls awake, the waves gently rocking them. After delicately preening their silver and white feathers, they flock to the beaches and marshes. A new day starts.

While they fly over the beach, the small Kentish plovers run nervous on the sand, looking for little bugs among the debris deposited by the waves. Immobile, they are alert to the tiniest movement in the sand betraying the presence of an invertebrate, to start a fleeting run and catch them. In the meantime, they turn their head to the sky, keeping a watchful eye on those seagulls, while keeping the other on the strollers with their dogs on the loose, who can trample over their nest.

From the air, behind the dune, the littoral forest appears. A sea of green treetops resonates with the early morning choir formed by coal tits, warblers, ringdoves, long-tailed bushtits, wrens, serins, greenfinches, flycatchers and goldfinches. A broad repertoire of trills, chirps and twits, which together with the call of the long-eared owls, is a good sample of the diversity of this forest. It is one of the few which were saved from the predation of the littoral which more than 50 years ago left our coast full of buildings, piers, sports harbours and sea-side promenades. They all fly and sing unaware of how a citizen movement, the Valencians themselves, reclaimed it then, asserting that there could be nothing more valuable for society than a forest. Nothing more valuable than *l'Albufera* keeping its wild nature. *El Saler per al poble* (El Saler for the people).

Shrill raucous noises recover the attention of the seagulls. Down below there are some small islands, where they had established their colony, along with other seagulls and terns. *El Racó de l'Olla*. With a gentle bobbing they let themselves fall with style, landing in one of the islands.

The male terns, nervous, constantly offering sardines and anchovies to the female terns, a courtship in which they decide and check which ones will be good fathers. Fishing experts, with their short legs, and long, slim red and black beaks, immaculately dressed in feathers. With the progressive degradation of the sea of *l'Albufera*, to which nobody is paying attention, the terns still reproducing here are ever decreasing. Silence grows every year, with their decline, becoming defeaning.

In the background, a pink racket captures the complete attention of the seagulls. Hundreds of flamingos have stopped turning the silt, filtering microscopic fauna. They start to walk as a group, nervous. With their long legs and neverending necks, looking in all directions, alarmed by a threatening shadow. Even in that tense instant, they lose none of their elegance, which makes them one of the most archetypal aquatic birds.

The shadow is suddenly embodied in a marsh harrier, patrolling the reserve, on the lookout for a distracted bird to take for breakfast to its chicks, who incessantly demand food. A marbled teal hides with her offspring among the giant reeds, a brief glimpse. Threatened with extinction, the marbled teal is aware that however much care she gives her offspring, none is too much. The marsh harrier, from up in the air, prefers to search for easier prey. Tens of metres high up in the air, it still perceives that this marine fowl nesting colony was, until a mere 30 years ago, a horse racecourse.

The seagulls decide to fly off towards the rice paddies, where they find food to bring to their chicks. The fields have just been flooded to grow the rice, and many birds swirl over the fields. Logically so, as many of them have postponed their reproduction cycle to wait for the rice paddies, which could offer them enough food: grey herons capturing small fish, egrets turning the silt with their legs, chasing crabs, glossy ibis pecking about in search of dragonfly larvae.

While the seagulls survey the scene, ready to steal food from some of these birds, the black-winged stilts begin to fly above them, hysterical. They are defending their nests in a way that they master to

perfection. They are annoying to the brink of desperation, with their bothering alarm voice and their penetrating, accusing red eyes. After a few minutes, the seagulls cannot cope with those strident shrieks and the black-winged stilts' low flights any longer, and they decide to go somewhere else. Below, in a canal, they leave an eel nibbling the remains of a plastic bag, while a grey heron lifts off, majestic, carrying a green rope in her beak, as if it were a giant reed leaf, to strengthen its nest.

A series of lagoons surrounded by giant reeds and reedmaze can be seen in the distance, against the green landscape of the rice paddies. As they get closer, red-crested pochards and coots become sharply defined, swimming and feeding their chicks on the lake shore. They are indicators of the quality of water and aquatic habitats, and only 60 years ago there were around one thousand pairs of each species nesting on the shores of the lagoon of *l'Albufera*. Today there are just 40 pairs of them, sheltered in these sanctuaries that are green filters. Along with them, walking among the rivermaze with its long toes, the unmistakable swampphen makes an entry. In captivating bright blue, it stands on one leg while with the other it offers a few tender rivermaze shoots to that feather ball that is its little chick. This one, mesmerised, has just seen an electric blue projectile cross the air, exploding against the water and returning with a small fish in its beak. Only a few days old, the young swampphen has just seen the kingfisher in action, one of the greatest shows of nature.

At dusk, the seagulls return to their colony, with a stopover at *les estaques* (the stakes), fishing posts to which the *mornells* (fishing net baskets) are fixed in the lagoon. The same fishing net systems have been used for centuries in *l'Albufera*. The racket of the terns is notorious, flying in circles above the colony, forming closer bonds and communicating with each other in a strident whirlwind of white feathers, preparing for the night. With so much coming and going they seem to forget that, when the day comes to an end, the sun melts over the lagoon of *l'Albufera*, creating one of the most marvellous sunsets, brimming with reflections and warm lights which inevitably capture one's soul.

L'Albufera has always been a place brimming with life, a place of unity, in continuous creation and renovation thanks to water and soil. Fresh, brackish and sea waters, sand and silt, have forever sheltered valuable ecosystems and have been the cradle of rich cultures. Thousands of years ago the same water and soil closed a bay with the sediments transported into the sea by the rivers Turia and Júcar. Named *Al-Bubaira* by the Arabs who navigated it, captivated by its beauty and which, like a water mirror, *lluent* (resplendent), gleaming with light and colours at sunrise and sunset.

Al-Bubaira, l'Albufera, extended from Pinedo to Cullera, and it was the cradle of villages and peoples which settled on its shores, making the most of its fertile soil, its *ullals* (water springs) fountains of life, its abundant fish and aquatic fowl, where herds of deer wandered among bushes and small forests. Gradually, throughout two centuries, humans transformed that luminous brackish marsh, draining and filling a great portion of this lagoon to grow rice. The fishermen's *Albufera* gave way to the farmers' *Albufera*. With abundant, high quality water, in the 1960s, ornithologists took note of that spectacle and announced the international importance of this wetland and its rice fields which harboured countless groups of all kinds of birds feeding on their migratory routes.

L'Albufera, however, also suffered industrialisation and farming intensification. Pollutants, heavy metals, herbicides and pesticides: without environmental regulations to protect it, the lagoon of *l'Albufera*, transparent, full of life, was, in a few years on the abyss of environmental collapse, falling silently into the emptiness of dark, murky waters. Fishing communities after centuries linked to aquatic life saw themselves without a future. That incomparable wetland created by the hand of humans languished after humans turned their back to it. *L'Albufera* could not recover by itself. Water and mud, for the first time, were not accompanied by life.

However, even in that state, the rice fields continued showing the potential of the wetland with the first heron colonies formed, which soon became one of the most important in the Mediterranean. Lights and shadows, accompanied the ornithologists'

field notebooks, showing the enormous potential of this wetland. With the birds as the emblem of conservation of *l'Albufera* its protection arrived, in 1986, the first natural park, the crown jewel. It was already late for the lagoon, nearly lifeless, probably in its worst moment. But that resplendent *Albufera* had to be recovered, with healthy coexistence of nature, fishing and agricultural communities, firmly established on foundations of abundant, high quality mud and water.

The protection of *l'Albufera* allowed reducing the entry of contaminants, while some of the chemicals used in agriculture were forbidden due to their grave effects on the environment and human health itself. It has been recognised within the Red Natura 2000, the network of most valuable protected spaces for the conservation of biodiversity in Europe. This has allowed tackling great restorative works, where high quality mud and water have resulted in the reserves of *Racó de l'Olla*, the *Ullal de Baldoví* or the green filters of the *Tancat de la Pipa*, *Milia* and *Illa*. Small sanctuaries whose transparent waters reflect today the potential of this wetland.

Wetlands in general, and those of *l'Albufera* particularly, are ecosystems depending on delicate balances, as reflected in these lines. With abundant, high quality water, they are capable of facing all kinds of threats and maintaining the biological balances on which they depend. Without high quality, abundant water, *l'Albufera* becomes even more vulnerable to the new pressures and threats such as climate change, which effects reduce even more the amount of water reaching the wetland, and increases saline intrusion, which is threatening rice crops in some areas.

It is time to reflect and look back. To see how *l'Albufera* of fishing communities became *l'Albufera* of farmers, two *albuferas* full of life. We have been able to create an exceptionally valuable environment, but also to bring it to the abyss of environmental collapse, to drain it of its water while flooding it with nutrients and plastics. The future irremediably relies on our being able to transform it for the better. 35 years after its protection was granted, it is obvious that positive steps have been taken, but slowly. Far too slowly. In spite

of the obligations and legal responsibilities for its environmental improvement, it is evident that there is still not an iron-clad conviction that, as a society, we need to recover *l'Albufera*, the resplendent wetland, maintaining compatible, sustainable socio-economic development. To that end, we must abandon the dry mud of our eternally confronted views and sectorial interests. Let us work from a consensus vision for the common good, by creating strong alliances across Valencian society. If each one of us were asked how we wanted *l'Albufera* to be, the answer would be unanimous: full of life. It has been done before, and it can be done again. *L'Albufera per al poble*.

The time has come for *l'Albufera* for all, where all interests coexist in harmony, under the ensign of nature. It is time for *l'Albufera* of life, *l'Albufera* of colours. From the green of submerged plants and rice, to the blue of lagoons and winter flooding, to the white of egrets, the pink of flamingos, the grey of herons and eels, the yellow of the rice seed, the transparency of water and *gambetas* (freshwater shrimp).

It is time to get down in the mud, to recover *l'Albufera*.

Pablo Vera
SEO/BirdLife

FREE, ALIVE AND WILD AS ART ITSELF

Andrew Hosner

I remember first being introduced to the work of Dulk, aka Antonio Segura Donat, in 2013/2014 via various art blogs that were sharing some of his mural work. His choice of colors and whimsical nature of his early mural work really stuck with me and I started to follow him on a couple of socials. In the spring of 2015 I saw one of his works in person for the first time at the offices of Gewobag, who are the financial support behind the Urban Nation Museum in Berlin. At that point I was hooked and made contact with Antonio shortly thereafter.

We've now been working together closely since 2016 and it's been absolutely a pleasure to watch Dulk grow into an internationally renowned artist with work in some of the top collections spanning the globe.

In recent years, he has traveled to Kenya and Costa Rica to gain inspiration and collect reference photos of the flora and fauna in each region, further fueling his creative vision and output.

Always pushing forward and honing his craft, seeing him take his work into the realm of sculpture in recent years has been so incredibly satisfying. It's like a whole other level of his imagination has been unleashed for the world to marvel at.

With his participation in the massive Las Fallas Festival in Valencia, Spain in Spring 2021 being a crowning personal achievement for Dulk and one of great pride, I know that it is just the tip of his creative iceberg and that the best is indeed yet to come.

Always embracing new technologies while never losing sight of the Old Masters and the importance of showcasing the wonders of Mother Nature, the work of Dulk is a gateway into the imagination of a gifted human with a heart the size of Spain that I am blessed to call a friend and consider it a true honor to work alongside.

Andrew Hosner
Thinkspace Projects

WE WILL CONSERVE ONLY WHAT WE LOVE

Tre' Packard

In the end, we will conserve only what we love; we will love only what we understand; we will understand only what we are taught.

Baba Dioum

These impassioned words speak volumes, as do the artworks of the artist Dulk. For close to half a decade, I have had the pleasure of collaborating closely with Dulk to implement and explore the possibilities and impact that art and activism can have on the viewer. Oceans are the life support system of our planet and humankind, but there is a major disconnect between people and the environment we all depend on for survival.

At PangeaSeed Foundation, we believe a drop of paint can create an ocean of change. When addressing pressing environmental issues such as climate change and biodiversity loss, science and data can be incredibly challenging to inspire individuals and communities positively. Art transcends borders and connects with people on a personal level. By helping to give endangered species and threatened habitats a creative voice, we have a powerful opportunity to create a direct connection with the viewer to be better stewards of our planet.

Through his practice, Dulk does exactly that. Inside and out of the studio, he has a consistent desire to experience and explore the natural world, with those experiences directly inspiring his creative process. Dulk's passion and interest in documenting threatened species and habitats, such as birds and wetlands, have led him across the planet, and his unique artistic vision takes him even further. From the jungles of Costa Rica to the tundra of the sub-arctic, he paints for a purpose and leaves color and inspiration wherever he travels.

Toni Cade Bambara once said that "it is the role of the artist to make the revolution irresistible." I fully believe that Dulk's work echoes this poignant statement. A trailblazer in the contemporary art arena, Dulk's actions, and practice set a new

standard and inspire artists and creatives worldwide to utilize their talents for the greater good.

Tre' Packard
Founder & Executive Director,
PangeaSeed Foundation

Dulk BIO

Valencian artist Dulk, Antonio Segura, is one of the most important names in Valencian painting of the moment internationally. His body of work begins to form in urban art and mural painting—to which he remains closely linked today—along with study work, but does not stop there. He continues to research and constantly create new forms of expression through different media, drawing, sculpture or photography among others. True to its essence—with a strong ecological conviction to defend ecosystems and the most vulnerable species—this work invites the viewer to be part of a unique imaginarium, full of energy and with a special sensitivity to colour. A dream world with animals and natural spaces that tells personal, universal and unique stories.

Antonio Segura Donat, Dulk.
Artista plàstic

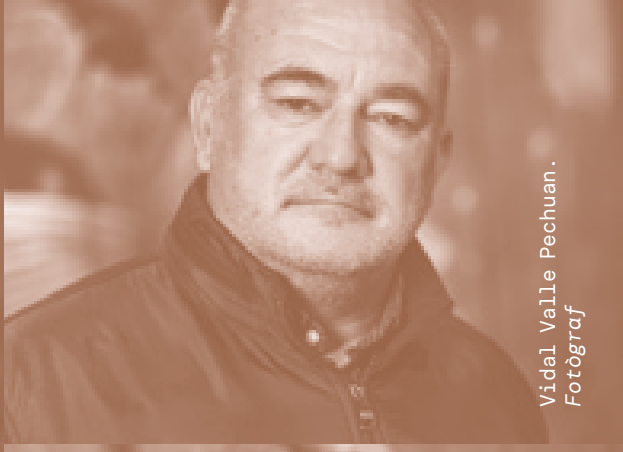
Mantra.
Pintor

Pablo Vera.
SEO/BirdLife

Vidal Valle Pechuan.
Fotògraf

Mar Benegas.
Poeta

Fran Picazo.
Comissari

Gabriel Sanz.
Latorre y Sanz Artesans

Pepe Latorre.
Latorre y Sanz Artesans

Hector Ferrández Motos.
So, professor de Cicles
Formatius en Comenius Centre
Educatiu

Jesús Amable Gil Altaba.
Fotografia, professor de
Cicles Formatius en Comenius
Centre Educatiu

Andreu Signes.
Vídeo documental

Sara Sáez Ferré.
Project manager Dulk Studio

Antonio Ballesteros (Formo).
Disseny gràfic

Daniel Gomz.
Modelatge digital

José Antonio Picazo Gómez.
Logística

El meu personatge favorit

CONSELL GENERAL
DEL CONSORCI DE MUSEUS
DE LA COMUNITAT VALENCIANA

President d'honor:
Ximo Puig i Ferrer
President de la Generalitat

President:
Vicent Marzà i Ibáñez
Conseller d'Educació, Cultura i Esport

Vicepresidents:
Joan Ribó Canut
Alcalde de València

Carlos Mazón Guixot
President de la Diputació Provincial d'Alacant

Amparo Marco Gual
Alcaldessa de Castelló de la Plana

Vocals:
Luis Barcala Sierra
Alcalde d'Alacant

José Pascual Martí García
President de la Diputació Provincial de Castelló

Antoni Francesc Gaspar Ramos
President de la Diputació Provincial de València

Begoña Martínez Deltell
Representant del Consell Valencià de Cultura

Mª Carmen Amoraga Toledo
Directora General de Cultura i Patrimoni de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport i Presidenta de la Comissió Científico-Artística

Gerent:
José Luis Pérez Pont

Secretària:
Eva Coscollà Grau
Sotssecretària de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport

CONSORCI DE MUSEUS DE
LA COMUNITAT VALENCIANA

Direcció - Gerència:
José Luis Pérez Pont

Adjunta a Direcció:
Susana Vilaplana Sanchis

Coordinació d'Exposicions:
Lucía González Menéndez
Isabel Pérez Ortiz
Vicente Samper Embiz

Programes Públics:
Eva Doménech López

Educació i Mediació:
José Campos Alemany

Media i Xarxes:
Carmen Valero Escribá

Administració:
Nicolás S. Bugada Cabrera
Antonio Martínez Palop
Germà Sánchez Eslava

EXPOSICIÓ

Organització:
Consorti de Museus de la Comunitat Valenciana

Centre del Carme Cultura Contemporània
Direcció:
José Luis Pérez Pont

Comissariat:
Fran Picazo

Coordinació:
Vicente Samper
Sara Sáez Ferre

Assegurances:
Juan José Gómez

Antonio Segura Donat, *Dulk*
Rondalla Del Fang
Centre del Carme Cultura Contemporània,
del 12 de març al 17 d'octubre de 2021

Col·laboren:

MONTÓ
profesional

mudinmar

CATÀLEG

Edició a cura de:
Antonio Segura Donat, *Dulk*
Fran Picazo

Textos:
Mar Benegas
Joan Bautista Peiró
Vidal Valle Pechuan
Pablo Vera
Andrew Hosner
Tre'Packard

Disseny i maquetació:
Antonio Ballesteros (Formo)

Fotografia:
Jesús Amable Gil
Youri Cancell
Antonio Segura Donat, *Dulk*
Andreu Signes
Vidal Valle Pechuan

Traducció al valencià:
Servei d'Acreditació i Assessorament del Valencià
Conselleria d'Educació, Cultura i Esport

Traducció al anglés:
Elida Maiques
Carol Paredes

Impressió:
La Imprenta Comunicación Gráfica

Encuadernació:
Camps

© dels textos: els autors
© de las imágenes: els autors, els propietaris i depositaris
© de la present edició: Consorci de Museus de la Comunitat Valenciana, 2021

Depòsit Legal: V-1001-2021
ISBN: 978-84-482-6556-4

Dulk AGRAEIX:

Rondalla del Fang és un projecte que culmina un any carregat de vivències tant en l'àmbit personal com professional. Fa just un any, des de la data d'impressió d'aquesta publicació, va començar una etapa en la qual he viscut els moments més durs i també més satisfactoris fins al moment. A principis d'Abril de 2020 quan començava a preparar un projecte expositiu per a la ciutat de Nova York vaig haver de sotmetre'm a una intervenció quirúrgica inesperada que em va acostar cap a l'altre costat, vaig estar molt a prop, però em vaig recuperar. I potser i sense saber-ho amb més forces que mai. A partir d'aquest moment van començar a passar coses bones, l'adjudicació de la Falla Municipal 2021 i com a conseqüència la possibilitat de realitzar la corresponent exposició en el Centre del Carme (que representa aquest llibre). Les dates de lliurament coincidien, tant la falla, com l'exposició del Centre del Carme amb l'exposició de Nova York. Els que hem coneixen saben que soc molt organitzat, però també són coneixedors dels meus nervis i signes d'ansietat enfront dels grans projectes. Vaig decidir acceptar les tres propostes i mirar cap avant mentre esperava l'arribada del meu primer gran projecte en la vida, ser pare, que també coincidia en dates. Des d'ací vull donar les gràcies a la meua esposa, Sara, sense ella res del que ací hem vist haguera sigut possible. Ella és el pilar fonamental en la meua vida. Ha sigut un any molt intens en tots els sentits i estic feliç de mirar arrere i veure de tot el que som capaços junts. A la meua família i amics, al meu germà Carlos, als meus pares, per ensenyar-me el valor de les coses i fer-me veure que amb esforç i dedicació tot és possible.

També vull donar les gràcies al meu fidel company de viatges, comissari i amic Fran Picazo, per fi hem pogut treballar en «Una cosa gran», com ell sempre diu, junts. Hem gaudit com a xiquets i això es nota.

Gràcies també a Youri Cancell, «Mantra», pintor, muralista i millor amic que s'ha bolcat en mi des del principi animant-me i fent-me creure que tot el que tenim als nostres caps ha de sorgir. Sense tu això no hauria sigut tan fàcil.

Gràcies també a Jesus Amable i Loles Orts, enormes fotògrafs i grandíssimes persones. A Andreu Signes, ens coneixem

poc però ens contagien les ganes i això es nota. A tota la gent que ha volgut formar part d'aquesta família units per una raó, donar-li veu a la naturalesa a través de l'art. Isabel Puig, Juan Pajares, Antonio Ballesteros, Mar Benegas, Pablo Vera, Jose Picazo, Latorre i Sanz, Hector Ferrandez, Dani Gomz, Vidal Valle, a l'Ajuntament de València i a tot l'equip del Centre del Carme, encapçalat per José Luis Pérez Pont i Susana Vilaplana, gràcies per confiar en el meu treball.

VAL.

Hi hagué un temps en què, per fi, Aigua i Terra van poder estimar-se. I va ser gràcies al Vent i als seus fills. Aigua i Terra mai no van oblidar allò que el Vent i els seus fills havien fet pel seu amor, i van decidir oferir-los un regal: un lloc on reposar les seues ales cansades i les seues potes llargues en els seus llargs viatges. Amb gran esforç la terra es va obrir, deixant-hi alguns buits i forats. Després va arribar l'aigua i tot ho va cobrir, per això va voler nàixer el samaruc, per a poder contemplar tota aquella bellesa. Així va ser com el Fang va construir un palau per als emperadors del crepuscle.

CAS.

Hubo un tiempo en que, por fin, Agua y Tierra pudieron amarse. Y fue gracias al Viento y a sus hijos. Agua y Tierra nunca olvidaron lo que el Viento y sus hijos habían hecho por su amor y decidieron ofrecerles un regalo: un lugar donde reposar sus cansadas alas y sus zancudas patas en sus largos viajes. Con gran esfuerzo la tierra se abrió, dejando algunos huecos y agujeros. Después llegó el agua y todo lo cubrió, por eso quiso nacer el samaruc, para poder contemplar toda esa hermosura. Así fue como el Barro construyó un palacio para los emperadores del crepúsculo.

ENG.

There was a time in which, at last, Water and Soil could love each other. It was thanks to Wind and their children. Water and Soil never forgot what Wind and their children had done for their love and they decided to offer them a present: a place where they could rest their wings and their long legs in their travels. With great effort, the Soil opened up, leaving some nooks and crannies. Then water arrived and covered everything, that is why the samaruc fish wanted to be born, to be able to see such beauty. This is how Mud built a palace for the emperors of twilight.

GENERALITAT
VALENCIANA

CONSORCI
DE MUSEUS
DE LA
COMUNITAT
VALENCIANA

AJUNTAMENT
DE VALÈNCIA